

მთავრობის ოთხკუთხედიანი რეფორმის გეგმის განხორციელება დაიწყო

გვ. 2

ქვემო ქართლი - 2013-2016 წლებში განხორციელებული პროექტები

გვ. 4-7

რჩევა ფერმერისთვის - გოგონის აბროტექნოლოგია

გვ. 10

სოფლის მეურნეობის მინისტრმა მედიის წარმომადგენლებს აბრარული დარგის განვითარების 2017 წლის პრიორიტეტები წარუდგინა

სოფლის მეურნეობის მინისტრი ლევან დავითაშვილი ღვინის ეროვნული სააგენტოს მუშეუბში მედიის წარმომადგენლებს შეხვდა და აბრარული დარგის განვითარების 2017 წლის პრიორიტეტები და სამომავლო გეგმები გააცნო.

გვ. 3

DCFTA-ის მოთხოვნები პირველადი წარმოებისთვის (გზამკვლევი)

გვ. 12

ქართული თაფლის გზა ევროპისკენ

ევროკავშირმა საქართველო მესამე ქვეყნების ჩამონათვალში შეიყვანა, რაც იმას ნიშნავს, რომ საქართველოდან თაფლის ექსპორტი დაშვებულია

თაფლის ევროკავშირის ქვეყნებში იმპორტის განხორციელებისთვის მეფუტკრე ფერმერი და თაფლის მწარმოებელი ვალდებულია:

- დარეგისტრირდეს სურსათის მწარმოებელ ბიზნესოპერატორად.

რეგისტრაციას ახორციელებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო...

გვ. 8

რჩევა ფერმერისთვის - მაცვლის აბროტექნოლოგია

გვ. 14

მაცვალი (Rubus-ის სახეობა) მაღალი ღირებულების მქონე ვენკროვანი კულტურაა, რომლის მოყვანა საქართველოს მრავალფეროვან აგროკლიმატურ პირობებში თავისუფლად შესაძლებელია. ამჟამად, მაცვლის მოყვანა ფრანგულად მიმდინარეობს, თუმცა მისი წარმოება სავსაოდ პერსპექტიულია.

ფრინველის ხორცის წარმოების საინფორმაციო შესაძლებლობები

გვ. 15

მთავრობის ოთხპუნქტიანი რეფორმის გეგმის განხორციელება დაიწყო

„ანარმოე საქართველოში სწრაფი განვითარებისთვის“

ამსახელწოდებით 2017 წლიდან ერთი ქუდი და აბრუნდის ქვეშ გაერთიანდება ყველა ის სახელმწიფო პროგრამა, რომელიც საქართველოში მენარმეობის განვითარების ხელშეწყობაზე, ქართული პროდუქციის პოპულარიზაციასა და ექსპორტის ზრდაზეა ორიენტირებული. განახლებული პროგრამის შესახებ დეტალური ინფორმაცია საზოგადოებას ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების მინისტრმა, გიორგი გახარია გააცნო. ღონისძიებას საქართველოს პრემიერ-მინისტრი, ბენედიქტო გიორგი მარგველაშვილი, „ანარმოე საქართველოში“ პროგრამის ბენეფიციარები, ასევე, სამთავრობო და კერძო სექტორის წარმომადგენლები ესწრებოდნენ.

როგორც პრემიერ-მინისტრმა ითქვა, „ანარმოე საქართველოში“ პროგრამის ბრენდის ქვეშ გაერთიანდება ეკონომიკის სამინისტროს მენარმეობის განვითარების სააგენტოს, ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების სააგენტოს, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს პროექტების მართვის სააგენტოსა და საქართველოს საპარტნიორო ფონდის მენარმეობის ხელშეწყობისთვის არსებული პროექტები („ანარმოე საქართველოში“, ერთიანი აგროპროექტი, მიკრო და მინი გრანტები, „სტარტაპ საქართველო“, დამწყები ბიზნესის ხელშეწყობის პროგრამა, „დანერგე მომავალი“ და ა.შ.)

„პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“ და მენარმეობის მხარდაჭერის სხვა სახელმწიფო მიერ ინიცირებული პროგრამები გარკვეულ ეტაპზე მივიდნენ და შემდეგ ეტაპზე გადადიან. რა არის აქ მნიშვნელოვანი და რატომ გადავდივართ შემდეგ ეტაპზე? გადავდივართ იმიტომ, რომ ჩვენ უკვე შევქმენით და მივალნივთ განვითარების იმ დონეს, როდესაც ქართული საწარმოები ქვნიან კონკურენტუნარიან

ქართულ პროდუქტს. შესაბამისად, ვთვლით, რომ შემდგომი ეტაპი უნდა იყოს ასეთი საწარმოების ხელშეწყობის პროგრამების მიზნობრიობის გაზრდა, მათი ურთიერთსტრუქტურირების ხარისხის გაზრდა, რათა სინერჯის ეფექტის საშუალებით, სახელმწიფოს მიერ დახარჯულმა თითოეულმა თეთრმა მოიტანოს უფრო მეტი ეფექტი“, - განაცხადა გიორგი გახარია.

მინისტრის თქმით, „ანარმოე საქართველოში“ პროგრამის ერთიანი ქუდის ქვეშ დაგეგმილია სახელმწიფო მხარდაჭერის უკეთესი სტრუქტურირება/სეგმენტირება და ეკონომიკის საჭიროებებზე უფრო უკეთ მორგება; ტექნიკური დახმარების გაძლიერება (პროექტების დახვეწაში დახმარება, საინფორმაციო მხარდაჭერა, მენტორინგი); სესხების გაცემა მხოლოდ ეროვნულ ვალუტაში; ასევე, „ანარმოე საქართველოს“ ფარგლებში ახალი, ინფრასტრუქტურის კომპონენტის დამატება, რომელიც გულისხმობს მენარმეობისთვის მომიჯნავე ინფრასტრუქტურის მოწყობაში მხარდაჭერას ინდუსტრიული და სასტუმროების განვითარების მიმართულებით.

„ეს ყველაფერი გვაძლევს საშუალებას, რომ პოზიტიური მასშტაბირების ეფექტი იყოს უფრო დიდი. ჩვენ უკვე შეგვიძლია მოსახლეობას მოვუწოდოთ, რომ სხვა პროდუქტებთან თანაბარ პირობებში იყიდონ ქართული, რადგან ის არის კარგი და კონკურენტული. ყველა ჩვენგანს შეუძლია ამ საქმეში შეიტანოს საკუთარი წვლილი - ზოგს ინტერნეტსივრცეში, ზოგს შესყიდვებში, ზოგს შეუძლია იმოგზაუროს რეგიონებში და ქართული პროდუქციის პრომოცია გააკეთოს. ყველამ უნდა შევქმნათ

პოზიტიური მოლოდინები, რომ შესაძლებელია საქართველოში წარმოებული პროდუქტი იყოს ხარისხიანი, კონკურენტუნარიანი და მას მხარი დაუჭიროთ“, - განაცხადა გიორგი გახარია.

პრემიერ-მინისტრმა ხაზგასმით აღინიშნა, რომ პროგრამა „ანარმოე საქართველოში“ ორი წელიწადით ხორციელდება და მან მიაღწია ძირითად მიზანს - საქართველოში შეიქმნა ქართული პროდუქტი, ადგილობრივი კომპანიები უკვე უშვებენ მაღალხარისხიან, კონკურენტუნარიან ნაწარმს, რომელსაც შეუძლია ჩაანაცვლოს იმპორტი და ღირსეული ადგილი დაიკვიდროს საექსპორტო ბაზრებზე.

სწორედ ამ პროდუქციის ხელშეწყობის მიზნით, თბილისის მერიის მხარდაჭერით, ქალაქში შერჩეულ ლოკაციებზე იგეგმება „საკვირაო გამოფენა-გაყიდვების“ ორგანიზება, სადაც საქართველოში წარმოებული ხარისხიანი პროდუქცია გაიყიდება.

გარდა ამისა, „ანარმოე საქართველოში“ ბრენდის ქვეშ მსხვილ ჰიპერმარკეტებსა და სხვა სავაჭრო ობიექტებში მოწყობა ქართული პროდუქციის სადემონსტრაციო, ბრენდირებული კუთხეები და დახლები.

ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო და ასევე სასჯელაღსრულებისა და პრობაციის სამინისტრო, ეკონომიკის სამინისტროსთან მჭიდრო თანამშრომლობის ფარგლებში თანხმდებიან, რომ ხელს შეუწყობენ საჯარისო ნაწილებსა და პენიტენციურ სისტემებში ქართული პროდუქციის მოხმარების ამაღლებას.

ამბროლაურში აეროპორტი გაიხსნა

საქართველოს პრემიერ-მინისტრმა, გიორგი კვირიკაშვილმა ამბროლაურში აეროპორტი და თანამედროვე დიზაინის სამგზავრო ტერმინალი გახსნა. პრემიერმა მოსახლეობას აეროპორტის გახსნა მიულოცა და აღნიშნა, რომ ეს მხოლოდ დასაწყისია.

ამბროლაურის აეროპორტი პირველ ეტაპზე მცირე ზომის, 15-20 ადგილიან საჰაერო ხომალდებს მოემსახურება. ასაფრენ-დასაფრენი ზოლის სიგრძე 1 100 მეტრს შეადგენს, ხოლო აეროპორტის ტერმინალის ფართობი 600 კვ.მ.-ია და დაახლოებით 50 მგზავრის ერთდროულად მომსახურებაზეა გათვლილი. პერსპექტივაში გათვალისწინებულია უფრო დიდი ხომალდების მიღების შესაძლებლობა და, მგზავრთა ნაკადის ზრდის შემთხვევაში, ტერმინალის გაფართოება.

პრემიერ-მინისტრის, გიორგი კვირიკაშვილის ინიციატივით, ამბროლაურში აეროპორტის მშენებლობა 2016 წლის აგვისტოდან დაიწყო. სექტემბერში გაფორმდა ხელშეკრულებები ტენდერში გამარჯვებულ კომპანიებთან, რომლებმაც სამუშაოები უპრეცედენტოდ მოკლე ვადებში შეასრულეს.

ამბროლაურის აეროპორტი უმნიშვნელოვანესი ინფრასტრუქტურული პროექტია, რომელიც ხელს შეუწყობს რეგიონში ტურიზმის განვითარებას და გაზრდის რეგიონის სატრანსპორტო მისაწვდომობას, რაც დადებითად აისახება ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებასა და რეგიონის ეკონომიკურ მდგომარეობაზე. საქართველოს მასშტაბით, რეგიონული აეროპორტების მშენებლობა მთავრობის ოთხპუნქტიანი რეფორმის გეგმის ყველაზე მოკლებული კომპონენტის - სივრცითი მოწყობის - უმნიშვნელოვანესი ნაწილია და მთავრობა ამ მიმართულებით მუშაობას განაგრძობს.

საქართველოს პრემიერ-მინისტრი გიორგი კვირიკაშვილი ამბროლაურის მუნიციპალიტეტის სოფელ ძირაგულში იმყოფებოდა, სადაც საოჯახო სასტუმრო „შატო დიო“ დაათვალიერა. საოჯახო სასტუმროს მფლობელმა, ამხანაგობამ „დიო“ სახელმწიფო პროგრამის „ანარმოე საქართველოში“ ფარგლებში, მიიღო 10 ათასამდე ლარის ოდენობის გრანტი, რომლითაც საოჯახო მფლობელების ბიზნესის განვითარებას გეგმავს.

როგორც ამხანაგობის დამფუძნებლებმა პრემიერ-მინისტრთან საუბრისას განაცხადეს, მიღებული გრანტით

შეიძინეს ყველა ინვენტარი, რომელიც წარმოების გაზრდის საშუალებას მისცემს. ამხანაგობა „დიო“, სამომავლოდ, წარმოებული ღვინის ექსპორტსაც გეგმავს.

პრემიერ-მინისტრმა მათ წარმატებები უსურვა და აღნიშნა, რომ მთავრობა მევენახეობა-მეღვინეობის აღორძინებისა და მენარმეობის განვითარებისთვის ძალისხმევას არ იშურებს. გიორგი კვირიკაშვილის თქმით, ასევე დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მცირე საოჯახო ტიპის სასტუმროების განვითარებას, განსაკუთრებით იმის გათვალისწინებით, რომ ამბროლაურში დღეიდან ფუნქციონირებს აეროპორტი, რომელიც ტურისტების რაოდენობის ზრდას, დასაქმებას და რეგიონის ეკონომიკურ განვითარებას შეუწყობს ხელს.

აგროპული დარგის განვითარების 2017 წლის პრიორიტეტები

სოფლის მეურნეობის მინისტრმა მედიის წარმომადგენლებს აგროპული დარგის განვითარების 2017 წლის პრიორიტეტები წარუდგინა

სოფლის მეურნეობის მინისტრი ლევან დავითაშვილი ღვინის ეროვნული სააგენტოს მუზეუმში მედიის წარმომადგენლებს შეხვდა და აგროპული დარგის განვითარების 2017 წლის პრიორიტეტები და სამომავლო გეგმები გააცნო.

„განვლილი ოთხი წელი სოფლის მეურნეობის განვითარების თვალსაზრისით გარდამტეხი იყო. 2014 წელს სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ დარგის განვითარების სტრატეგია შეიმუშავა და მკაფიოდ განსაზღვრა ხედვა, რაც კონკურენტუნარიანი სასოფლო-სამეურნეო სექტორის განვითარების ხელშეწყობას გულისხმობს; სამინისტროს მიერ ასევე განსაზღვრულია სამოქმედო გეგმაც, რომელიც განვითარების სტრატეგიასთან სრულ თანხვედრაშია. მოგეხსენებათ, სახელმწიფომ არაერთი მნიშვნელოვანი პროგრამა განახორციელა. ყველა განხორციელებული და დაგეგმილი ღონისძიებით, ჩვენთვის უმნიშვნელოვანესია შევძლოთ აგროპულ დარგში მეტი ცოდნის ხელმისაწვდომობა და წარმოების ზრდის წახალისება, რითაც ჩვენ ხალხს კეთილდღეობას შევუქმნით“, - აღნიშნა სოფლის მეურნეობის მინისტრმა მედიის წარმომადგენლებთან გამართულ შეხვედრაზე.

როგორც ლევან დავითაშვილმა ჟურნალისტებს განუცხადა, კონკურენტუნარიანი სასოფლო-სამეურნეო სექტორის განვითარებისთვის სამინისტრო ხელს შეუწყობს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის საექსპორტო პოტენციალის მაქსიმალურ გამოყენებას და თვითმზრუნველყოფის დონის ამაღლებას.

დასახული მიზნის მისაღწევად განსაზღვრულია შემდეგი ამოცანები:

- პირველადი სასოფლო-სამეურნეო წარმოების განვითარება-ეფექტიანობის გაზრდა
- მოსავლის აღების შემდგომი ტექნოლოგიების განვითარება, შემნახველი და გადამამუშავებელი ინფრასტრუქტურის გაფართოება-მოდერნიზაცია
- წარმოებაში საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვა
- ფერმერთა ცოდნისა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლება
- საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიკაცია; დივერსიფიცირებულ ბაზრებზე წვდომის ხელშეწყობა

პირველადი სასოფლო-სამეურნეო წარმოების განვითარება-ეფექტიანობის გაზრდა

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო ხელს შეუწყობს პირველადი წარმოების ხარისხობრივ და რაოდენობრივ, მათ შორის, მეხორცეული და მერძეული საქონლის ჯიშებისა და ნათესი კულტურების ჯიშების გაუმჯობესებას, მეფუტკრეობის პროდუქციის წარმოების მოცულობის ამაღლებას.

მოსავლის აღების შემდგომი ტექნოლოგიების განვითარება, შემნახველი და გადამამუშავებელი ინფრასტრუქტურის გაფართოება-მოდერნიზაცია

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო, შემუშავებული პროგრამებით, ხელს შეუწყობს პირველადი წარმოების პროდუქციისათვის დამატებული ღირებულების შემქმნელი ტექნოლოგიების დანერგვას; შემნახველი, დამხარისხებელი, შემფუთავი, გადამამუშავებელი და სადისტრიბუციო სექტორების განვითარებას.

წარმოებაში საერთაშორისო სტანდარტის დანერგვა

უმნიშვნელოვანესია სახელმწიფოს მხრიდან სანარმოების, მათ შორის, ექსპორტზე ორიენტირებული სანარმოებისთვის საერთაშორისო სტანდარტის დანერგვის მხარდაჭერა. ყველა სანარმო, რომელსაც გადამამუშავებელი და შემნახველი სანარმოების თანადაფინანსების პროგრამით ფინანსდება, დანერგავს ISO-22000-ს ან HACCP-ის საერთაშორისო სტანდარტს. სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო

სტანდარტის დანერგვის 80%-ს აფინანსებს, აქედან 30%-ს სახელმწიფო, ხოლო 50%-ს დონორი ორგანიზაცია ფარავს, ბენეფიციარს მხოლოდ 20%-ის გადახდა უწევს. სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო „დანერგე მომავალი“ და პროგრამა „ქართული ჩაის“ ბენეფიციარებსაც დაეხმარება GLOBAL GAP-ის პირველადი წარმოების სტანდარტის დანერგვაში. GLOBAL GAP-ის შემთხვევაში, 50%-ს ბენეფიციარი აფინანსებს, ხოლო 50%-ს დონორი (USAID/REAP) ორგანიზაცია.

ფერმერთა ცოდნისა და კონკურენტუნარიანობის ამაღლება

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო რეგიონული სამმართველოებისა და მუნიციპალიტეტების საინფორმაციო-საკონსულტაციო სამსახურების გაძლიერებით, უზრუნველყოფს ფერმერთათვის აუცილებელი ცოდნის მიწოდებას როგორც აგრონომიული და ვეტერინარული, ისე აგრობიზნესის წარმოებისა და მენეჯმენტის მიმართულებით.

საექსპორტო ბაზრების დივერსიფიკაცია; დივერსიფიცირებულ ბაზრებზე წვდომის ხელშეწყობა

ღრმა და ყოვლისმომცველი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმების (DCFTA) ამოქმედებით, საქართველოში წარმოებული პროდუქციისთვის, გარკვეული პირობების დაკმაყოფილების შემთხვევაში, გახსნილია მსოფლიოს უმსხვილესი ბაზარი, რომელიც 28 ქვეყანას და 500 მილიონზე მეტ მომხმარებელს აერთიანებს.

გარდა ამისა, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ განხორციელებული მარკეტინგული ღონისძიებების შედეგად, იზრდება აზიურ ბაზრებზე ქართული პროდუქციის პოპულარობა და, შესაბამისად, ექსპორტი.

აღნიშნული ამოცანების განსახორციელებლად, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ გამოყენებული იქნება შემდეგი ინსტრუმენტები:

ერთიანი აგროპროექტი, რომელიც გულისხმობს იაფ საკრედიტო რესურსზე ხელმისაწვდომობის, აგროდამღვევის, მექანიზაციის ხელმისაწვდომობის პროგრამებს და საგრანტო დაფინანსების სპეციალიზებულ მოდელებს.

2017 წლიდან დაიწყება ევროპის საინვესტიციო ბანკის მიერ გამოყოფილი შეღავათიანი საკრედიტო რესურსების გამოყენებით მიზნობრივი პროგრამების განხორციელება. საინვესტიციო სესხები გაიცემა მემცენარეობის ღირებულებათა ჯაჭვში ჩართული სანარმოებისთვის. ინვესტიციების სრულად განხორციელების შემდგომ, ყოველწლიურად შეიქმნება დამატებით 100 მილიონი ლარის მოცულობის დამატებული ღირებულება.

სასოფლო-სამეურნეო მექანიზაციის სერვისების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფისთვის, 2017 წლიდან დაიწყება მიზნობრივი პროგრამების განხორციელება, რომლებიც ითვალისწინებს ფერმერებისთვის ტექნიკის შექენისა და მექანიზაციის სერვისის მიწოდებულთა ძლიერი რგოლის ჩამოყალიბების ხელშეწყობას.

საგრანტო დაფინანსების სპეციალიზებული მოდელების გამოყენებით: გაშენდება ახალი ბაღები (პროექტი „დანერგე მომავალი“), მოხდება არსებული ხეხილის ბაღების განახლება (სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ფონდის (IFAD) პროექტი „სოფლის მეურნეობის მოდერნიზაცია, ბაზრებზე წვდომა და მოქნილობა“ (AMMAR), რომელიც აქტიურ ფაზაში 2017 წლიდან შევა (პროექტის 2 წლის ბიუჯეტი განსაზღვრულია 6,5 მლნ ლარით), მოსავლის აღების შემდგომი დამამუშავებელი და შემნახველი (გადამამუშავებელი და შემნახველი ახალი სანარმოების თანადაფინანსების პროექტი), ჩაის ღირებულებათა ჯაჭვის განვითარება (ჩაის პლანტაციების რეაბილიტაციის პროგრამა „ქართული ჩაი“)

ფერმერთა კოოპერაცია

განხორციელდება კოოპერატივების შესაძლებლობების განვითარებაზე ორიენტირებული მიზნობრივი პროგრამები, რომელიც საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვას შეუწყობს ხელს. (დღეისათვის, საქართველოს მასშტაბით, კოოპერატივებში მოზიდული კაპიტალი 29.2 მლნ ლარია).

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო რესურსების გაერთიანებაში დაეხმარება საექსპორტო და ადგილობრივ ბაზრებზე მოთხოვნი ისეთი პროდუქტების მწარმოებლებს (მათ შორის თაფლის), რომლებიც ცალკე ძალებით ვერ აკმაყოფილებენ მოთხოვნას, ხოლო გაერთიანების შემთხვევაში შესაძლებელი გახდება შედეგების მიღწევა.

ასევე, დაგეგმილია ალპური მესაქონლეობის განვითარების მიზნობრივი პროგრამები.

ინფრასტრუქტურული მხარდაჭერა

განხორციელდება სამელიორაციო სისტემების რეაბილიტაცია-მშენებლობის მასშტაბური პროექტები

მარკეტინგული მხარდაჭერა

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო ხელს შეუწყობს ფერმერთა აგრობაზრების და ბაზრობების, ფესტივალების (ღვინისა და ყველის) ორგანიზებას.

საერთაშორისო და ადგილობრივ ბაზარზე ქართული ღვინის პოპულარიზაციისა და ექსპორტის ზრდის ხელშეწყობის მიზნით, ღვინის ეროვნული სააგენტო ორგანიზებას გაუწევს დეგუსტაციებს, კონკურსებს, ღვინის საერთაშორისო კონფერენციებს, გამოფენების და მედიატურების ჩატარებას როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე მის ფარგლებს გარეთ. 2017 წელს დაგეგმილია მარკეტინგული ღონისძიებები ჩინეთში, იაპონიაში, სინგაპურში, აშშ-ში, დიდ ბრიტანეთში, გერმანიაში, პოლონეთში, ბელგიაში, საფრანგეთში, ლიტვაში, ლატვიასა და ესტონეთში.

დაგეგმილია ეროვნული მარკეტინგული სააგენტოს შექმნა, რომელიც განახორციელებს ქართული სასურსათო პროდუქციის პოპულარიზაციას.

საინფორმაციო-საკონსულტაციო სამსახურების განვითარება

სოფლის მეურნეობის სამინისტრო განახორციელებს რეგიონული სამმართველოებისა და მუნიციპალიტეტების საინფორმაციო-საკონსულტაციო სამსახურების თანამშრომელთა გადამზადებას, სერვისების მარკეტინგს, რაც გაზრდის ფერმერთა მიმართვიანობას. ყოველივე აღნიშნული, წარმოებული პროდუქციის ხარისხობრივი და რაოდენობრივი მაჩვენებლების ზრდას უზრუნველყოფს.

ქვემო ქართლი - 2013-2016 წლებში განხორციელებული პროექტები

სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო

მცირემიწიან ფერმერთა საბაზაფხულო საშუაობების ხელშეწყობის პროექტი

პროგრამის ფარგლებში, პირველ ეტაპზე, ფერმერებმა და გლეხებმა სახელმწიფოსგან უსასყიდლოდ მიიღეს სასოფლო-სამეურნეო ინვენტარი; პროგრამის ფარგლებში დამზადდა საბანკო ბარათი, ე. წ. „აგრობარათი“.

პროგრამის განხორციელების შედეგად, პრაქტიკულად მიტოვებულ, ყამირად ქცეულ მიწებს სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულება დაუბრუნდა.

მცირემიწიან ფერმერთა საგაზაფხულო საშუაობების ხელშეწყობის პროექტის ფარგლებში, ქვემო ქართლის რეგიონის ბენეფიციართათვის გამოყოფილი სარგებელი:

2016 წელი - რეგიონში განისაზღვრა 96,062 ბენეფიციარი, რომლებმაც მიიღეს 5,014,990 ლარის ღირებულების სარგებელი. დამუშავდა 19,288 ჰა სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი.

2015 წელი - რეგიონში განისაზღვრა 95,469 ბენეფიციარი, რომლებმაც პროგრამის ფარგლებში მიიღეს 4,965,335 ლარის ღირებულების სარგებელი. ჯამში დამუშავდა 19,773 ჰა სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი.

2014 წელი - რეგიონში განისაზღვრა 91,786 ბენეფიციარი. პროგრამის ფარგლებში ბენეფიციარებმა მიიღეს 6,737,567 ლარის ღირებულების სარგებელი. ჯამში დამუშავდა 20,540 ჰა სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი.

2013 წელი - რეგიონში განისაზღვრა 80,932 ბენეფიციარი, რომლებმაც პროგრამის ფარგლებში მიიღეს 19,287,826 ლარის ღირებულების სარგებელი. ჯამში დამუშავდა 18,286 ჰა სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი.

პროექტის მიზანი:

სოფლად მცხოვრები ფერმერებისა და გლეხებისათვის, რომლებიც წლების მანძილზე მძიმე ეკონომიკური ვითარების გამო სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების დამუშავებას ვერ ახერხებდნენ, ხვდნის პროცესში დახმარება.

შეღვათიანი აგროკრედიტის პროექტი

შეღვათიანი აგროკრედიტის პროექტის ფარგლებში, 31.10.2016 მდგომარეობით, ქვემო ქართლის რეგიონში გაიცა:

- საბრუნავი საშუალების მიზნობრიობით 29,524,450 ლარის ღირებულების 2,438 სესხი 400,000 დოლარის ღირებულების 1 სესხი
- ძირითადი საშუალების მიზნობრიობით 67,734,747 ლარის ღირებულების 3,323 სესხი 28,943,464 დოლარის ღირებულების 229 სესხი

ყველაზე მეტი სესხი ქვემო ქართლის რეგიონში გაცემულია შემდეგ დარგებში: მესაქონლეობა, მეცხვარეობა, მებოსტნეობა.

პროექტის მიზანი:

აგროსექტორით საბანკო სისტემის დაინტერესება და მათი პროექტში ჩართვა ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიღწევაა, რამაც სოფლის მეურნეობის დარგის განვითარებისთვის გადამწყვეტი როლი უნდა შეასრულოს. დღეისათვის „შეღვათიანი აგროკრედიტის პროექტში“ 13 ბანკი და 2 სალიზინგო ორგანიზაციაა ჩართული.

აღნიშნული პროექტის განხორციელებით, მენარ-მეებისა და ფერმერებისთვის ხელმისაწვდომი გახდა იაფი ფინანსური რესურსი.

პროგრამა დანერგე მომავალი

ქვემო ქართლის რეგიონში, პროგრამის დაწყებიდან 20.12.2016 ჩათვლით დამტკიცებულია 61 პროექტი (43 ბენეფიციარი) ბაღების კომპონენტში. სააგენტოს დაფინანსების ოდენობამ შეადგინა 1,657,268 ლარი. ბაღების გასაშენებელი ფართობი შეადგენს 375 ჰა-ს.

პროექტის ფარგლებში, ქვემო ქართლის რეგიონში დაფინანსებული კულტურის ყველაზე დიდი წილი უკავია კაკლის, ვაშლის, ხურმის, ნუშის, ქლიავის ბაღებს.

კულტურა	ფართობი (ჰა)
კაკალი	261.04
ნუში	44.40
ვაშლი	27.35
ხურმა	22.41
ქლიავი	7.47
სხვა დანარჩენი	12.62

პროექტის მიზანი:

საქართველოში არსებული სასოფლო-სამეურნეო მიწების ეფექტიან გამოყენებას მრავალწლიანი კულტურების გაშენების გზით, რის შედეგადაც განხორციელდება იმპორტირებული პროდუქციის ჩანაცვლება და გაიზრდება ექსპორტი, გაადვილდება გადამამუშავებელი საწარმოების წყველით უზრუნველყოფის შესაძლებლობა და გაუმჯობესდება სოფლად მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა.

აგროდაზღვევის პროგრამა

ქვემო ქართლის რეგიონში 2014-2016 წლებში გაცემულია 585 პოლისი. დაზღვეულია 11,144,454 ლარის ღირებულების სხვადასხვა კულტურა. სულ დაზღვეულია 3,239 ჰა მიწის ფართობი. ჯამში სააგენტოს სუბსიდიის თანხამ შეადგინა 760,761 ლარი.

პროექტის მიზანი:

აგრარულ სექტორში წარმოების თანამედროვე სტანდარტებზე გადასვლა დარგში აგროდაზღვევის კომპონენტის დანერგვას გულისხმობს.

აგროდაზღვევის პროექტის მიზანი აგროსექტორში სადაზღვეო ბაზრის განვითარება, სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის ხელშეწყობა, სასოფლო-სამეურნეო სფეროში დასაქმებული პირების კონკურენტუნარიანობის ამაღლება, სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობით დაკავებული პირებისთვის შემოსავლის შენარჩუნება და რისკების შემცირებაა.

სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოთა თანადაფინანსების პროექტი

ქვემო ქართლის რეგიონში დამტკიცებულია 2 პროექტი გადამამუშავებელ საწარმოთა კომპონენტის ფარგლებში. ჯამური საინვესტიციო ღირებულებით 812,790 აშშ დოლარი. სახელმწიფო თანადაფინანსებამ შეადგინა 325,116 აშშ დოლარი.

შემნახველ საწარმოთა კომპონენტის ფარგლებში დამტკიცდა 1 პროექტი, ჯამური საინვესტიციო ღირებულებით - 660,388 აშშ დოლარი. სახელმწიფო თანადაფინანსებამ შეადგინა 250,000 დოლარი.

პროექტის მიზანი:

საქართველოში სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ახალი გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების თანადაფინანსება.

ახალი და გაფართოებული საწარმოები

ქვემო ქართლის რეგიონში გაიხსნა 19 ახალი საწარმო და გაფართოვდა 123 საწარმო.

19 ახალი საწარმო (17 აგროკრედიტი, 1 აწარმოე საქართველოში, 1 თანადაფინანსება)

- სრული ინვესტიცია - 13,484,418 აშშ დოლარი
- საკუთარი წილი - 6,787,427 აშშ დოლარი
- შეღვათიანი აგროკრედიტი - 6,518,279 აშშ დოლარი
- გრანტი - 178,712 აშშ დოლარი

2012 წლისთვის ქვემო ქართლის რეგიონში წყალმომარაგების უზრუნველყოფილი სასოფლო-სამეურნეო მიწის ფართობი 24 000 ჰექტარს შეადგენდა.

2012 წლიდან დღემდე რეგიონში განხორციელდა სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის 23 სარეაბილიტაციო პროექტი, სამუშაოების ჯამური ღირებულებით 28 178 993 ლარი. სამუშაოების ფარგლებში რეაბილიტაცია ჩატარდა 533 კმ საირიგაციო არხს, 5 სათავე ნაგებობას, 2 სატუმბ სადგურს და სხვა ჰიდროტექნიკურ ნაგებობებს.

ტექნიკური ექსპლუატაციის ფარგლებში, 2013-2015 წლებში ქვემო ქართლის რეგიონში გაიხმინდა და მოწესრიგდა 1 822 კმ სამელიორაციო არხი. სულ სარემონტო სამუშაოები ჩატარდა 1 390 ერთეულ სხვადასხვა ჰიდროტექნიკურ ნაგებობას.

ჩატარებული სამუშაოების შედეგად, ქვემო ქართლის რეგიონში წყალმომარაგების უზრუნველყოფილი მიწის ფართობი 47 255 ჰექტარამდე გაიზარდა.

დღეისათვის რეგიონში მიმდინარეობს სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის 15 351 070 ლარის ღირებულების 11 სარეაბილიტაციო პროექტი, რომლის დასრულების შემდეგ წყალმომარაგების უზრუნველყოფილი ფართობი ქვემო ქართლის რეგიონში 10 600 ჰექტარით გაიზრდება, ხოლო წყალმომარაგების უზრუნველყოფის რეჟიმი გაუმჯობესდება 4 000 ჰექტარ მიწის ფართობზე. მიმდინარეობს შემო სამგორის სარწყავი სისტემის რეაბილიტაციის საინჟინრო-საპროექტო სამუშაოები, რომელიც ხორციელდება ნიდერლანდების მთავრობის მიერ გამოყოფილი საგრანტო პროგრამის ფარგლებში.

მსოფლიო ბანკის „საქართველოს ირიგაციისა და მიწის ბაზრის განვითარების პროექტის“ ფარგლებში

ქვემო ქართლი - 2013-2016 წლებში განხორციელებული პროექტები

თეთრწყაროს მუნიციპალიტეტში მიმდინარეობს ტბის-კუმისის სარწყავი სისტემის რეაბილიტაცია. სამუშაოების დასრულების შემდეგ წყალუმრუნველყოფის რეჟიმი გაუმჯობესდება 8 300 ჰექტარ მიწის ფართობზე.

2017 წლის სარეაბილიტაციო სამუშაოების გეგმით, ქვემო ქართლის რეგიონში იგეგმება სამელიორაციო ინფრასტრუქტურის 1 გარდამავალი სარეაბილიტაციო პროექტის დაწყება სამუშაოების ჯამური სავარაუდო ღირებულებით 687 055 ლარი. აღნიშნული პროექტების დასრულების შემდეგ წყალუმრუნველყოფილი ფართობი რეგიონში 1 000 ჰექტრით გაიზრდება.

ფლუორესცენტული პოლარიზაციის მეთოდით (FPA). აღნიშნული მეთოდი საშუალებას იძლევა შედეგი იყოს ზუსტი და სარწმუნო.

- მარნეულის ლაბორატორია მონაწილეობს სამეცნიერო პროგრამაში „GG-20Q ცხელების გამომწვევის პრევალენტობა, ეპიდემიოლოგიური ზედამხედველობა და ლაბორატორიული ანალიზი საქართველოში 2016 წელი“.
- მარნეულის რეგიონულ ლაბორატორიაში გრძელდება ცხოველთა დაავადებების (მათ შორის განსაკუთრებით საშიში ინფექციების) პირველადი დიაგნოსტიკა.

სტატისტიკა

- 2016 წელს მარნეულის ლაბორატორიას გამოკვლეული აქვს 225 338 ნიმუში ცხოველთა სხვადასხვა დაავადებაზე.
- 2015 წელს გამოკვლეულია 105 805 ნიმუში.
- 2014 წლის მონაცემებით, მარნეულის ლაბორატორიაში სულ შევიდა 22 691 ნიმუში.
- 2013 წელს, მარნეულის ლაბორატორიაში სულ შევიდა 75 201 ნიმუში.

სურსათის ეროვნული სააგენტოს ქვემო ქართლის რეგიონული სამმართველო თავის უფლებამოსილებას ახორციელებს რუსთავის, თეთრწყაროს, დმანისის, გარდაბნის, ბოლნისის, მარნეულის, წალკის მუნიციპალიტეტებში. სამმართველოში მუდმივად დასაქმებულია 30 თანამშრომელი, ხოლო 100-ზე მეტი სეზონურად, ხელშეკრულების საფუძველზე.

ქვემო ქართლი ერთ-ერთი მსხვილი რეგიონია სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის კუთხით. სააგენტოს რეგიონული სამსახურის გაძლიერების და გააქტიურების შედეგად, ქვემო ქართლის მოსახლეობას საშუალება აქვს, ადვილზე ისარგებლოს ყველა იმ სერვისით, რასაც სურსათის ეროვნული სააგენტო სთავაზობს და მნიშვნელოვანია სურსათის უვნებლობის, პირუტყვის ჯანმრთელობისა და მცენარეთა დაცვისთვის, რაც საერთო ჯამში ხელს უწყობს სხვადასხვა დარგების განვითარებას, თანამედროვე სტანდარტების დამკვიდრებას და საექსპორტო პოტენციალის ზრდას.

სურსათის უვნებლობისა და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მიზნით, რეგიონში აქტიურად მიმდინარეობს სამომხმარებლო ბაზრის კონტროლი. 2013 წლიდან ერთ-ერთი პრიორიტეტია სარეალიზაციო ქსელის და კვების ობიექტების კონტროლი და, შესაბამისად, მონიტორინგის სკოლამდელი და სასკოლო დაწესებულებების კვების ბლოკები. აღსანიშნავია, რომ შემოწმებების რაოდენობა ყოველწლიურად იზრდება, დარღვევები კი მცირდება, რაც ბიზნესსპერატორების ინფორმირების გაზრდის შედეგია. სურსათის ეროვნული სააგენტოსა და დონორი ორგანიზაციების მიერ, მუდმივად ეწყობა შეხვედრები ქვემო ქართლის რეგიონის სხვადასხვა სფეროს სურსათის ბიზნესსპერატორებთან. ბიზნესსპერატორთა მონაცემების ელექტრონული რეესტრის სრულყოფის მიზნით, მიმდინარეობს „კარდაკარ“ პრინციპით ბიზნესსპერატორების მონაცემების დადგენა/დაზუსტება. დღეისათვის რეგიონის ელექტრონულ რეესტრში შეტანილია 1600-მდე ბიზნესსპერატორის მონაცემები.

ქვემო ქართლის რეგიონში ფუნქციონირებს 19 სასაკლაო, სადაც ეტაპობრივად მიმდინარეობს კრიტიკული

საკონტროლო წერტილების სისტემის დანერგვა (2012 წლიდან მოქმედ ცხოველთა სასაკლაოებში სულ დაიკლა: 354 491 ფრთა ფრინველი და 207 342 სული ცხოველი, მათ შორის: 97 110 მსხვილფეხა პირუტყვი, 97 100 ღორი, 13 062 წვილფეხა პირუტყვი, 70 ბოცვერი - სულ გაიყა 199 987 ვეტერინარული მონობა N 2.)

2012 წლიდან ქვემო ქართლის რეგიონში განხორციელდა 2000-მდე ინსპექტირება. ინსპექტირებული ბიზნესსპერატორების 80%-ს შეადგენს შემდეგი პროფილის საწარმოები: მეფრინველეობა, ცხოველთა სასაკლაოები, რძე და რძის პროდუქტები, აგრარული ბაზრები, ხორცის რეალიზაცია, პურისა და პურ-ფუნთუშეულის წარმოებები, სკოლის ბუფეტები და საბავშვო ბაგა-ბაღების კვების ბლოკები. 2016 წელს სარეალიზაციო ქსელში განთავსებული სურსათის უვნებლობის დასადგენად, დოკუმენტურად შემოწმდა 416 ობიექტი. განადგურდა 100,65 კგ ხორცი და ხორცპროდუქტები, 1207,831 კგ მყარი და 38,32 ლ თხევადი სურსათი, 220 ცალი სასურსათო კვერცი. ლაბორატორიული კვლევა ჩატარდა სურსათისა და სასმელი წყლის 372 ნიმუშს. გეგმური, არაგეგმური ინსპექტირება და გადამოწმება განხორციელდა 535 ბიზნესსპერატორთან.

ქვემო ქართლის რეგიონის ერთ-ერთი წამყვანი დარგი მეცხოველეობაა. შესაბამისად, ცხოველთა დაავადებების კონტროლი და ვეტერინარული ღონისძიებების გატარება უმნიშვნელოვანესია. უნდა აღინიშნოს, რომ ჩატარებული ვაქცინაციისა და დიაგნოსტიკური კვლევების შედეგად, მკვეთრად შემცირდა დაავადებების გავრცელების რისკი როგორც ცხოველებში, ასევე ადამიანებში.

მუდმივად მიმდინარეობს მსხვილფეხა და წვრილფეხა პირუტყვის პროფილაქტიკური და იძულებითი ვაქცინაცია ისეთ დაავადებებზე, როგორცაა თურქული, ჭილეხი, ცოფი, ცხვრისა და თხის ყვავილი, წვრილფეხა პირუტყვის ჭირი, ნოდულარული დერმატიტი, ბრუცელოზი. დღეისათვის ბრუცელოზზე ვაქცინირებულია 435 სული მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვი. პარალელურად მიმდინარეობს ბრუცელოზის სერომონიტორინგი (სისხლის ნიმუშების კვლევა). სერომონიტორინგის კამპანიის ფარგლებში აღებული და ლაბორატორიაში გადაგზავნილია 70 933 სისხლის სინჯი.

მთელი ქვეყნის მასშტაბით ტარდება მსხვილფეხა და წვრილფეხა პირუტყვის იდენტიფიკაცია-რეგისტრაცია, რომლის მიზანია ცხოველთა ჯანმრთელობის კონტროლი, აღრიცხვიანობა და ცხოველური წარმოშობის სურსათის მიკვლევადობის უზრუნველყოფა. 2012-2016 წლებში ქვემო ქართლის რეგიონში იდენტიფიცირებულია 340 ათასზე მეტი სული მსხვილფეხა და 32 982 სული წვრილფეხა პირუტყვი.

პირუტყვის სეზონური გადაადგილების და სხვადასხვა დაავადების გავრცელების თავიდან ასაცილებლად, სურსათის ეროვნულმა სააგენტომ საერთაშორისო ორგანიზაციების დახმარებით ააშენა და 2016 წლიდან ფუნქციონირებს ბიუსაფრთხოების პუნქტები მარნეულსა და რუსთავში. აღნიშნულ პუნქტებში ხდება ცხოველების განბანება და სხვადასხვა პარამიტზე დამუშავება.

მომხმარებელთა ინტერესების დაცვისა და საქართველოდან მცენარეული წარმოშობის პროდუქციის ექსპორტის ხელშეწყობის მიზნით, რეგიონში კონტროლდება პესტიციდებისა და აგროქიმიკატების ხარისხი, ტარდება ღონისძიებები საკარანტინო მავნებლების წინააღმდეგ.

სასოფლო-სამეურნეო კულტურათა მავნებლების გავრცელების არეალის დასაზუსტებლად 2016 წელს ჩატარდა მონიტორინგი 8000 ჰა-ზე.

- კალიის წინააღმდეგ დამუშავდა
- 2012 წელს -1185 ჰექტარი
- 2013 წელს - 6943 ჰექტარი

„ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ ხელშეკრულებით“ გათვალისწინებული ვალდებულებების თანახმად, აუცილებელია ქვეყანაში საერთაშორისო დონის ლაბორატორიული ქსელის შექმნა და განვითარება. ამ კუთხით სახელმწიფო მნიშვნელოვან ღონისძიებებს ახორციელებს.

2014 წლის მარტში, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიამ საერთაშორისო აკრედიტაცია მიიღო და ISO 17 025 სტანდარტი დაინერგა, რაც საერთაშორისოდ აღიარებულს ხდის ლაბორატორიის მიერ ჩატარებულ ყველა გამოკვლევის შედეგს. სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიაში ასევე დანერგილია ISO 9001:2008 მოთხოვნის შესაბამისი ხარისხის მართვის სისტემა.

სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია სამი მიმართულებით - ცხოველთა, მცენარეთა და სურსათის დიაგნოსტიკის კუთხით მუშაობს. არსებული შესაძლებლობების თანამედროვე მოთხოვნებთან სრულ შესაბამისობაში მოსაყვანად მთელ ლაბორატორიულ ქსელში თანამედროვე აპარატურის და ტექნიკის შექმნა/განახლება მოხდა.

თანამედროვე სტანდარტების დანერგვას და შესაძლებლობების ზრდას სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია მთელ ქსელში, მათ შორის მარნეულის ლაბორატორიაშიც ახორციელებს.

- 2013 წლიდან დღემდე სსიპ საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია ავითარებს ლაბორატორიული კვლევების სპექტრს რეგიონულ დონეზე. არსებულ მეთოდებს ემატება ახალი კვლევები და აკრედიტაციის სფეროში მათი ეტაპობრივი დამატება ხდება.
- 2014 წელს, მარნეულის ლაბორატორიის ახალი შენობა აშენდა და 2015 წლის დასაწყისიდან ლაბორატორიამ მუშაობა თანამედროვე აპარატურით აღჭურვილ ახალ შენობაში განაგრძო.
- 2015 წელს, რეგიონული ლაბორატორიის სპეციალისტებმა სოფლის მეურნეობის სამინისტროს საინფორმაციო-საკონსულტაციო სამსახურებთან ერთად, ბრუცელოზის დაავადების შესახებ რეგიონის ფერმერებთან საინფორმაციო შეხვედრა გამართეს.
- 2016 წელს მაკრედიტებელი ორგანოს (ANAB) მიერ განხორციელებული მონიტორინგის დროს, მარნეულის ლაბორატორიამ გაიარა საერთაშორისო აკრედიტაცია და სააკრედიტაციო სფეროს დაემატა ლაბორატორიის მიერ წარმოებული კვლევები ჭილეხის, ბრუცელოზისა და მასტიტის პირველადი დიაგნოსტიკაზე.
- 2016 წელს, მარნეულის ლაბორატორიაში დაინერგა ბრუცელოზის დამადასტურებელი დიაგნოსტიკა

ქვემო ქართლი - 2013-2016 წლებში განხორციელებული პროექტები

2014 წელს - 5275 ჰექტარი

2015 წელს - 2155 ჰექტარი

2016 წელს - 5800 ჰექტარი

ქვემო ქართლში აღიწერა აგროქიმიკატებისა და პესტიციდების სარეალიზაციო 30 ობიექტი. სამომხმარებლო ბაზრის ფალსიფიცირებული, მოძველებული და უხარისხო პრეპარატებისაგან დასაცავად აღებული და შესაბამის ლაბორატორიაში გადაგზავნილია პესტიციდებისა და აგროქიმიკატების 25 ნიმუში.

მონაწილე კოოპერატივს ასევე აქვს უფლება სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორიაში წარადგინოს მის მიერ წარმოებული თაფლის ერთი ნიმუში უსასყიდლოდ კვლევისთვის.

ქვემო ქართლის რეგიონში 14 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივს 1138 სკა გადაეცა. 2-მა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივმა 2 ერთეული თაფლის საწური (ციბრუტი) და თითოეულმა ჯამურად 2200 ლიტრის მოცულობის თაფლის შესანახი ავზები მიიღო.

• 2015 წელს, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებისათვის „საგადასახადო კოდექსის“ პრაქტიკული ტრენინგები საქართველოს 30-მდე მუნიციპალიტეტში ჩატარდა. სასწავლო კურსმა კოოპერატივების წარმომადგენლებს საშუალება მისცა მიეღოთ ინფორმაცია გადასახადების, მათი გაანგარიშების, დეკლარირებისა და გადახდის წესების, საგადასახადო კანონმდებლობით გათვალისწინებული შეღავათების, პირველადი საგადასახადო დოკუმენტაციის შედგენისა და საგადასახადო კანონმდებლობით გათვალისწინებული სხვა საკითხების შესახებ. ტრენინგს „ფინანსთა სამინისტროს აკადემიის“ ტრენინგები უძღვებოდნენ.

ქვემო ქართლის რეგიონში აღნიშნულ ტრენინგში მონაწილეობა მიიღო 31 კოოპერატივის 41 წარმომადგენელმა.

• რძის მწარმოებელი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების მხარდაჭერის სახელმწიფო პროგრამა, რომლის ფარგლებში ქვემო ქართლის რეგიონში, გარდაბნის მუნიციპალიტეტში სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივს „თანადგომა“ რძის მიმღებ-გადამამუშავებელი საწარმოო დანადგარები გადაეცა, რომლებიც აღჭურვილია ნედლი რძის კონტროლის სავსე ლაბორატორიული ხელსაწყოებით. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს მსხვილფეხა რქოსანი პირუტყვის ჯიშობრივი გაუმჯობესებისა და პროდუქტიულობის ამაღლების მიზნით გადაეცა ხელოვნური განაყოფიერებისათვის საჭირო აღჭურვილობა. კოოპერატივი ტრენინგების სახით ტექნიკურ დახმარებასაც მიიღებს.

სსიპ სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი

სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრმა 2014 წლიდან დღემდე არაერთი მნიშვნელოვანი ღონისძიება განახორციელა როგორც ინფრასტრუქტურული, ასევე სამეცნიერო-კვლევითი და ექსტენციის მიმართულებით, მათ შორის:

• მარნეულის მუნიციპალიტეტის სოფელ შულავერში აშენდა სადემონსტრაციო სასათბურე კომპლექსი, რომელიც სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრისა და ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის შპს „ჰუნანის სოფლის მეურნეობის ჯგუფის“ ერთობლივი მასშტაბური პროექტის „სასათბურე ბოსტნეულის წარმოება“ ფარგლებში განხორციელდა.

აღნიშნული პროექტი მიზნად ისახავს საქართველოში სასათბურე მეურნეობების განვითარებას და საწარმოო პოტენციალის ზრდას. პროექტის განხორციელებისთვის განსაზღვრულია 20 მილიონი იუანი. ჩინეთის მხარის ხელშეწყობით სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის კუთვნილ 5 ჰა -მდე მიწის ფართობზე აშენდა მზის სათბურები, ერთსივრციანი სათბურები და სხვა დამხმარე ნაგებობები,

ჯამში - 7 დიდი და 25 პატარა სათბური.

ახალი ტექნოლოგიებით ამენებული და აღჭურვილი სათბურები სამეცნიერო-კვლევითი დანიშნულებისაა. აღნიშნული ბაზა ასევე გამოიყენება ადგილობრივი ფერმერების გადამზადებისთვის. ტრენინგების საშუალებით ისინი იღებენ თეორიულ ცოდნას და პრაქტიკულ გამოცდილებას ბოსტნეულის მოვლა-მოყვანის თანამედროვე ტექნოლოგიების შესახებ. დღეისათვის უკვე ჩატარდა 6 სასწავლო კურსი, რომლის ფარგლებშიც 300-მდე ფერმერი გადამზადდა.

• საქართველოში სათესლე და სარგავი მასალის სერტიფიცირების სისტემის დანერგვის პროგრამის ფარგლებში, მარნეულის მუნიციპალიტეტში, შპს „ლომთაგორას“ კუთვნილ ხორბლის სხვადასხვა ჯიშის საბაზისო და წინასაბაზისო სათესლე ნაკვეთებზე (655 ჰა) თესლისა და სარგავი მასალების სტანდარტებისა და სერტიფიცირების კვლევის სამსახურმა გაეროს სურსათისა და სოფლის მეურნეობის ორგანიზაციის (FAO) წარმომადგენლებთან ერთად, თესლის მწარმოებელ ფერმერთა ნათესების სავსე ინსპექტირება ჩაატარეს.

ინსპექტირება საერთაშორისოდ აღიარებული OECD-ის მეთესლეობის სქემების გზამკვლევის მიხედვით ჩატარდა. მარნეულში განხორციელდა სიმინდის სათესლე ნაკვეთების სავსე ინსპექტირება.

• სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრმა მეცხოველეობის, ვეტერინარული და საკვებწარმოების კვლევის მიმართულებით ექსპედიციური კვლევები განახორციელა.

მეფრინველეობის მიმართულებით გატარდა ღონისძიებები, რომელთა მიზანს ფრინველის ადგილობრივი ჯიშებისა და პოპულაციების გაუმჯობესების მეცნიერული ხელშეწყობა და სანაშენ ბირთვის შექმნის მიზნით ფრინველის გამრავლება წარმოადგენს.

• თეთრინყაროს მუნიციპალიტეტის სოფელ კოდაში მოძიებული და შესწავლილია ადგილობრივი ჭრელი იხვის პოპულაციის 45 ფრთის ზრდის დინამიკა;

• ქვემო ქართლის რეგიონში, ფერმერულ მეურნეობებში (შპს „დილის პროდუქტი“ და შპს „ფირმა ლომთაგორა“) პროდუქტიულობის მაჩვენებლების შესწავლის მიზნით მოხდა გერმანული მაღალპროდუქტიული „ლომან ლსლ კლასიკის“ კროსის ჯიშის ფრინველის აღწერა, მცირე ფერმერულ მეურნეობაში მათი ზრდის დინამიკისა და მეკვერცხული ფრინველის პროდუქტიულობის შესწავლა;

• მარნეულისა და ბოლნისის მუნიციპალიტეტების სოფლებში მოძიებულია ადგილობრივი ჯავახური ბატის რუხი და ჭრელი პოპულაციების გავრცელების კერები. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს ექსპედიციები;

• კოლხური ხობის პოპულაციის ახალი კერების მოძიების და სამეურნეო-სასარგებლო ნიშან-თვისებების შესწავლის მიზნით, გარდაბნის მუნიციპალიტეტის სოფელ ქვემო თელეთში მოძიებული იქნა კოლხური ხობის ახალი კერა, სადაც მოშენებულია 5 ოჯახი.

• დმანისის მუნიციპალიტეტის სოფელ განთიადში მდებარე სახობზე მეურნეობაში 4 ოჯახის მოშენება მოხდა. გათვალისწინებულია ამ პოპულაციის მამლების გამოყენება საკოლექციო გუნდის შექმნისას.

მეცხოველეობის განვითარების, მისი პროდუქტიულობის ზრდისა და რენტაბელობის მთავარი წინაპირობაა მაღალმოსავლიანი, სრულფასოვანი და იაფი საკვები ბაზის შექმნა. საკვებწარმოების განვითარების და მეცხოველეობის საკვები ბაზის - ბუნებრივი სათიბებისა და საძოვრების შექმნისა და გაუმჯობესების მიზნით, არაერთი ღონისძიება

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების სააგენტო

2017 წლის 10 იანვრის მდგომარეობით, ქვეყნის მასშტაბით სულ 1568 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივია რეგისტრირებული.

ქვემო ქართლის რეგიონში რეგისტრირებულია 219 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი, მათ შორის:

- გარდაბნის მუნიციპალიტეტში - 51
- თეთრინყაროს მუნიციპალიტეტში - 30
- ნალკის მუნიციპალიტეტში - 53
- ბოლნისის მუნიციპალიტეტში - 31
- რუსთავის მუნიციპალიტეტში - 5
- დმანისის მუნიციპალიტეტში - 28
- მარნეულის მუნიციპალიტეტში - 21

ქვემო ქართლის რეგიონში სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების საქმიანობის ძირითადი დარგებია: მეცხოველეობა, მეფუტკრეობა მებოსტნეობა და მემარცვლეობა.

სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების განვითარების და ხელშეწყობის მიზნით, არაერთი მნიშვნელოვანი სახელმწიფო პროექტი ხორციელდება, მათ შორის:

➢ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების მცირე გაბარიტიანი აგროტექნიკით აღჭურვის პროგრამა, რომელიც კოოპერატივებისათვის მცირეგაბარიტიანი აგროტექნიკის შეღავათიან ფასად, 900 ლარად (ღირებულების 24%-ად) გადაცემას ითვალისწინებს. თითოეულ კომპლექტში შედის მოტობლოკის აგრეგატი (სათიბით, გუნით, კულტივატორით) და ხელის სათესი. მაღალმთიან, სასაზღვრო და საოკუპაციო ხაზის მიმდებარე სოფლებში რეგისტრირებულ, ასევე დევნილებისა და ეკომიგრანტების მიერ შექმნილ სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს თითო კომპლექტის შესყიდვისას, დამატებით 1 ხელის სათესი სიმბოლურ ფასად, 1 ლარად გადაეცემა.

ამ ეტაპზე, ქვემო ქართლის რეგიონში 88 სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივზე გაცემულია 294 აგროკომპლექტი და 68 ხელის სათესი.

• „მეფუტკრეობის სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების მხარდაჭერის“ სახელმწიფო პროგრამა, რომლის ფარგლებში, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს 70%-იანი თანადაფინანსებით სკები, თაფლის საწური (ციბრუტი) და ჯამურად 2200 ლიტრის მოცულობის თაფლის შესანახი ჭურჭელი გადაეცემა.

პროგრამაში მონაწილე კოოპერატივები იღებენ ტექნიკურ დახმარებას „თაფლის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტის დამტკიცების თაობაზე“ საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 26 დეკემბრის N714 დადგენილების ძირითადი მოთხოვნების დანერგვასთან დაკავშირებით. პროგრამაში

ქვემო ქართლი - 2013-2016 წლებში განხორციელებული პროექტები

განხორციელდა, მათ შორის:

• დმანისის მუნიციპალიტეტის ბაშკიჩეთის ყოფილი მეურნეობის ბუნებრივ სათიბ-საძოვრებზე მინდვრის სტაციონარული ცდები ჩატარდა. ზაფხულის სათიბ-საძოვრებზე განხორციელდა საკვები ბაზის გაუმჯობესებისა და მოსავლიანობის გაზრდის კვლევითი სამუშაოები. კვლევების შედეგად დადგინდა, რომ ბუნებრივი მდელოს სათიბად გამოყენების შემთხვევაში, თივის მოსავლიანობა შეადგენს 18,28 ც/ჰა (მწვანე მასის მოსავალი 38,9 ც/ჰა). სრული მინერალური სასუქის შეტანით სათიბის მოსავალი გაიზარდა 69,8%-ით, რაც საუკეთესო მაჩვენებელია.

ქვემო ქართლში ჰელმინთოზურ დაავადებათა გავრცელების შესწავლის მიზნით, საკარმიდამო მეურნეობების 340 რთული ნაკვარი პირუტყვის გამოკვლევის შედეგად, 6 სახეობის ჰელმინთოზური დაავადება გამოვლინდა. მოსახლეობას გაენი რეკომენდაციები.

დმანისის მუნიციპალიტეტის სოფელ განთიადში მიმდინარეობს კავკასიური ნაბლა ჯიშის პირუტყვის საბუღებების გამოსაზრდელი სადგურის მშენებლობა.

• სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრი ფერმერებისთვის ცოდნის, გამოცდილების, თანამედროვე ტექნოლოგიების, ახალი ჯიშებისა და ახალი მეთოდების შესახებ ინფორმაციის გაზიარების მიზნით ექსტენციის პროგრამას ახორციელებს.

სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრმა, ექსტენციის პროგრამის ფარგლებში განახორციელა შემდეგი აქტივობები:

- ჩატარდა თემატური, პრაქტიკული და თეორიული სემინარები;
- დარიგდა 33 დასახელების თემატური ბროშურა;
- დარიგდა ფენოკალენდარული სქემები;
- სატელეფონო და ონლაინ რეჟიმში სხვადასხვა მიმართულებით გაიცა რეკომენდაციები;
- სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრისა და ჰუნანის პროვინციის სოფლის მეურნეობის ჯგუფის ორგანიზებით, საქართველო-ჩინეთის ტექნიკური თანამშრომლობის პროექტის ფარგლებში, ბაზალეთის სასწავლო ცენტრში და ქალაქ რუსთავში ჩატარდა გრძელვადიანი ტრენინგების (12 დღიანი სემინარი) 6 ეტაპი და ჩინეთში ერთთვიანი სასწავლო კურსი, რომლის მიზანს სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების წარმომადგენლებისთვის და ფერმერებისთვის ბოსტნეული კულტურების მოვლა-მოყვანის თანამედროვე ტექნოლოგიების გაცნობა და სწავლება წარმოადგენდა.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ სოფლის მეურნეობის სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრის აქტიური ჩართულობით 2016 წლიდან ქვემო ქართლის ტელევიზიაში გადაცემათა ციკლი „აგროსექტორი“ დაიწყო. მომზადდა და ეთერში გავიდა შემდეგი თემატური გადაცემები:

- თესლის სერტიფიცირება და მისი მნიშვნელობა;
- მცენარეთა ინტეგრირებული დაცვის საკითხები;
- მეღორეობა;
- რძის გადამუშავება და მისი ხარისხი;
- ერთწლოვანი კულტურების მოვლა-მოყვანა და მასთან დაკავშირებული საკითხები;
- მევენახეობა და მასთან დაკავშირებული აგროტექნიკური საკითხები.

რეგიონული ლაბორატორიების გაძლიერების პროგრამა

მარნეულის რეგიონული ლაბორატორია

საქართველოში სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების თვალსაზრისით ქვემო ქართლი ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი და ეკონომიკურად აქტიური რეგიონია, სადაც ერთ-ერთი წამყვანი დარგი მეცხოველეობა, ხოლო ფერმერთა და გლეხური მეურნეობების ძირითადი შემოსავლის წყარო ხორცისა და რძის წარმოებაა. შესაბამისად, სახელმწიფოს მხრიდან რეგიონში ცხოველთა ჯანმრთელობის და ეპიზოოტიური კეთილსაიმედოობის უზრუნველყოფა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია.

ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ რეგიონს აქვს პოტენციური, არსებულთან შედარებით, პირუტყვის რაოდენობა გაორმაგდეს. რესურსების სრული გამოყენებისა და ათვისებისთვის მნიშვნელოვან წინაპირობად თანამედროვე სტანდარტების ადგილობრივი ლაბორატორია და გაუმჯობესებული ლაბორატორიული მომსახურება შეიძლება ჩაითვალოს.

ერთ-ერთი ასეთი მომსახურება ლაბორატორიული კვლევების წარმოებაა, რომელიც აუცილებელია ცხოველთა დაავადებების კონტროლისა და მართვის თავიდან აცილებისთვის. მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფოს მხარდაჭერით ფერმერებისათვის შესაბამის სერვისებზე ხელმისაწვდომობა ადგილობრივ დონეზე გაიზარდოს.

ქვემო ქართლის რეგიონის შვიდივე მუნიციპალიტეტს (მარნეული, წალკა, დმანისი, თეთრიწყარო, ბოლნისი, გარდაბანი და რუსთავი) ლაბორატორიულ მომსახურებას მარნეულში არსებული სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია უწევს. ლაბორატორიის შესაძლებლობა აქვს სასამღვრო პუნქტების - ვახტანგისის, ნითელი ხიდის, სადახლოსა და გუგუთის ტერიტორიაზე განსაკუთრებით საშიში პათოგენით გამოწვეული ცხოველების დაავადების გავრცელების რისკის მომენტში, ლაბორატორიულ კომპონენტში მიიღოს მონაწილეობა.

რეგიონული ლაბორატორიების გაძლიერების პროგრამის ფარგლებში, 2012 წლიდან დღემდე მარნეულის ლაბორატორიაში მნიშვნელოვანი რეფორმები განხორციელდა. ამასთან, აშშ-ის თავდაცვის საფრთხის შემცირების სააგენტოს (DTRA) მიერ ერთობლივი ბიოლოგიური თანამშრომლობის პროგრამის ფარგლებში, ლაბორატორია საერთაშორისო დონის აპარატურითა და სადიაგნოსტიკო საშუალებებით აღიჭურვა; ჩატარდა სისტემატური სწავლებები და მოხდა პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლება ლაბორატორიულ კვლევის მეთოდებზე. პროექტის ფარგლებში, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ლაბორატორია აქტიურად მონაწილეობს „ერთიანი ჯანმრთელობის“ პროგრამაში და მზადაა, ეპიდ-აფეთქებების რისკის დროს, დროულად ჩაერთოს ლაბორატორიულ კომპონენტში.

ლაბორატორიის დიაგნოსტიკის სფეროებია განსაკუთრებით საშიში პათოგენით გამოწვეული ცხოველთა დაავადებებისა და სხვა არაინფექციური დაავადებების - ბრუცელოზი, ჯილეხი, მასტიტი, ნიუკასლი და სხვა -

დიაგნოსტიკა. ლაბორატორიის ახალი ინფრასტრუქტურა შესაძლებლობას იძლევა ამ დაავადებებზე მაღალი სტანდარტის კვლევები ჩატარდეს და შესაბამისად, ბიზნეს-ოპერატორებისათვის და სხვა დაინტერესებული პირებისათვის საერთაშორისოდ აღიარებული კვლევის შედეგები გაიცეს.

2016 წლის თებერვალში საერთაშორისო აღიარების მქონე მაკრედიტებელი ორგანოს (ANAB)-ის მიერ მარნეულის ლაბორატორიის ISO 17025 სტანდარტზე მიენიჭა აკრედიტაცია, რაც საერთაშორისოდ აღიარებულს ხდის ჩატარებულ გამოკვლევის შედეგებს. აკრედიტაციის სფეროებია - ასკოლის რეაქცია, რომ-ბენგალ ტესტი და კალიფორნიული მასტიტის ტესტი.

მსგავსი სახის აქტივობები მნიშვნელოვანია მარნეულის რეგიონისათვის, ვინაიდან მოსახლეობას შესაძლებლობა ეძლევა მაღალი დონის სერვისის საერთაშორისო აკრედიტაციის მქონე ლაბორატორიაში ადგილზე, ნაკლები ძალისხმევით მიიღოს.

გზამკვლევი მეფუტკრე ფერმერისა და თაფლის მწარმოებლისთვის

ქართული თაფლის გზა ევროპისკენ

ევროკავშირმა საქართველო მესამე ქვეყნების ჩამონათვალში შეიყვანა, რაც იმას ნიშნავს, რომ საქართველოდან თაფლის ექსპორტი დაშვებულია

თაფლის ევროკავშირის ქვეყნებში იმპორტის განხორციელებისთვის მეფუტკრე ფერმერი და თაფლის მწარმოებელი ვალდებულია:

- დარეგისტრირდეს სურსათის მწარმოებელ ბიზნესოპერატორად.
- რეგისტრაციას ახორციელებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო;
- დაიცვას „სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის კოდექსით“ განსაზღვრული მოთხოვნები;
- დაიცვას საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული „ჰიგიენური მოთხოვნები პირველადი წარმოებისა და მასთან დაკავშირებული პროცედურების მიმართ“
- ტექნიკური რეგლამენტების „სურსათის/ცხოველის საკვების ჰიგიენის ზოგადი წესისა“ და „სურსათის/ცხოველის საკვების ჰიგიენის გამარტივებული წესის“ დამტკიცების თაობაზე საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 25 ივნისის დადგენილება № 173;
- დანერგოს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული მიკლვევადობის პრინციპები
- საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 10 ნოემბრის დადგენილება №577 „სურსათის/ცხოველის საკვების უვნებლობის, ვეტერინარიისა და მცენარეთა დაცვის სფეროებში მიკლვევადობის ზოგადი პრინციპების და მოთხოვნების დამტკიცების შესახებ“;
- ფუტკრის დაავადების შემთხვევაში, გამოიყენოს მხოლოდ საქართველოს კანონმდებლობით დაშვებული ვეტერინარული პრეპარატები.
- ინფორმაცია საქართველოში რეგისტრირებული ვეტერინარული პრეპარატების შესახებ განთავსებულია სურსათის ეროვნული სააგენტოს ოფიციალურ ვებგვერდზე www.nfa.gov.ge.

მოთხოვნები თაფლის წარმოებისა და ხარისხის მიმართ:

- თაფლი მიღებული უნდა იყოს ჯანმრთელი ფუტკრისაგან და გამოდიოდეს ფუტკრის ინფექციური დაავადებების მხრივ კეთილსაიმედო მეურნეობიდან (რეგიონიდან);
- თაფლის ორგანოლექტიკური და ფიზიკურ-ქიმიური მახასიათებლები (ფერი, კონსისტენცია, არომატი და გემო, შაქრის - ფრუქტოზის და გლუკოზის საერთო რაოდენობა, საქაროზის შემცველობა, სინესტის მასური წილი, წყალში უხსნადი მყარი ნაწილაკები, ელექტროგამტარობა, საერთო მჟავიანობა, დიასტაზური (ამილაზური აქტივობა) და ჰიდროქსილმეთილფურფუროლის შემცველობა უნდა აკმაყოფილებდეს „თაფლის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტით“ (საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 26 დეკემბრის N714 დადგენილება) განსაზღვრულ მოთხოვნებს;
- თაფლი არსებულ ბუნებრივ ფერმენტებს შენარჩუნებული უნდა ჰქონდეს ფერმენტული აქტივობა;
- თაფლი ეტიკეტირებული უნდა იყოს „თაფლის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტით (საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 26 დეკემბრის დადგენილება N 714) და

საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების შესაბამისად (საქართველოს მთავრობის 2013 წლის 31 დეკემბრის დადგენილება N441, ტექნიკური რეგლამენტი „სურსათის ეტიკეტირებისადმი დამატებითი მოთხოვნების შესახებ“).

- თაფლი მიღებული უნდა იყოს საწარმოდან, სადაც დანერგულია HACCP-ის პრინციპებზე დაფუძნებული პროგრამა საქართველოს მთავრობის 173-ე დადგენილების შესაბამისად.

დაუშვებელია

- თაფლში საკვებდანამატების და სხვა საკვები ინგრედიენტების დამატება;
- თაფლიდან ყვავილის მტვრის ან სხვა შემადგენელი კომპონენტის მოცილება, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც მტვრის ან სხვა შემადგენელი კომპონენტის მოცილება განპირობებულია მასში მოხვედრილი უცხო არაორგანული და ორგანული ნივთიერებების მოცილების აუცილებლობით;
- თაფლის გაცხელება და გადამუშავება ისე, რომ შეიცვალოს მისი ძირითადი მაჩვენებლები;
- თაფლის მჟავიანობის ხელოვნურად შეცვლა;
- გამოკრისტალბული თაფლის ქიმიური და ბიოქიმიური მეთოდებით დამუშავება;
- თაფლის ფერმენტაცია და დუღილი.

აკრძალულია

- არარეგისტრირებული ნივთიერების (სუბსტანციის) ან საშუალების გამოყენება, ასევე საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული ნივთიერების (სუბსტანციის) ან საშუალების არამიზნობრივად ან არასწორად გამოყენება, რაც იმას ნიშნავს, რომ:
 - ა) მეფუტკრე ფერმერმა არ უნდა გამოიყენოს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული ანაბოლური მოქმედების მქონე ნივთიერებები (სუბსტანციები) და აკრძალული შემდეგი ნივთიერებები:
 - სტილბენები, სტილბენების წარმოებულები, მათი მარილები და ეთერები;
 - ანტითირეოიდული საშუალებები;
 - სტეროიდები;
 - რემორცილის მჟავას ლაქტონები, მათ შორის ზერანოლი;
 - ბეტა-აგონისტები;
 - Aristolochia spp. და მისგან მიღებული პრეპარატები;
 - ქლორამფენიკოლი;
 - ქლორპრომაზინი;
 - კოლხიცინი;

გზამკლავი მეფუტკრე ფერმერისა და თაფლის მწარმოებლისთვის

ახორციელებს სსიპ სურსათის ეროვნული სააგენტო.

ევროკავშირის ქვეყნებში თაფლის ექსპორტისას საბაჟო შეღავათებით სარგებლობისთვის საჭიროა პრეფერენციული წარმოშობის სერტიფიკატის EUR.1 აღება. წარმოშობის სერტიფიკატი გაიცემა სსიპ შემოსავლების სამსახურის მიერ 3 სამუშაო დღის განმავლობაში.

თაფლის ლაბორატორიული გამოკვლევა შესაძლებელია აკრედიტებულ ლაბორატორიებში, რომელთა ჩამონათვალი შეგიძლიათ იხილოთ ვებგვერდზე: www.gac.gov.ge

- დაპსონი;
- დიმეტრიდაზოლი;
- მეტრონიდაზოლი;
- ნიტროფურანები (მათ შორის, ფურაზოლიდონი);
- რონიდაზოლი

ყურადღება

- არარეგისტრირებული ნივთიერების (სუბსტანციის) ან საშუალების გამოყენება, ასევე საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული ნივთიერების (სუბსტანციის) ან საშუალების არამიზნობრივად ან არასწორად გამოყენება, რაც იმას ნიშნავს, რომ:

ბ) მეფუტკრე ფერმერმა ვეტერინარული პრეპარატები - ანტიბაქტერიული ნივთიერებები, მათ შორის, სულფონომიდები, ტეტრაციკლინი, თილოზინი, სტრეპტომიცინი და ქინოლონი, ასევე კარბამატები და პირეტროიდები უნდა გამოიყენოს თანმხლები ინსტრუქციის შესაბამისად, ლოდინის (დაყოვნების) პერიოდის დაცვით. თაფლში გამოკვლევას ექვემდებარება ისეთი ნივთიერებები და გარემოს დამაბინძურებლებიც, როგორებიცაა ქლორორგანული ნაერთები, მათ შორის, პოლიქლორბიფენილები, ფოსფორორგანული ნაერთები, ქიმიური ელემენტები, მიკოტოქსინები, რადიონუკლიდები.

ბ) მეფუტკრე ფერმერმა ვეტერინარული პრეპარატები - ანტიბაქტერიული ნივთიერებები, მათ შორის, სულფონომიდები, ტეტრაციკლინი, თილოზინი, სტრეპტომიცინი და ქინოლონი, ასევე კარბამატები და პირეტროიდები უნდა გამოიყენოს თანმხლები ინსტრუქციის შესაბამისად, ლოდინის (დაყოვნების) პერიოდის დაცვით. თაფლში გამოკვლევას ექვემდებარება ისეთი ნივთიერებები და გარემოს დამაბინძურებლებიც, როგორებიცაა ქლორორგანული ნაერთები, მათ შორის, პოლიქლორბიფენილები, ფოსფორორგანული ნაერთები, ქიმიური ელემენტები, მიკოტოქსინები, რადიონუკლიდები.

საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 18 იანვრის დადგენილება N22 - „ტექნიკური რეგლამენტი ცოცხალ ცხოველებსა და ცხოველური წარმოშობის სურსათში ზოგიერთი ნივთიერებისა (სუბსტანციის) და მათი ნარჩენების მონიტორინგის წესის დამტკიცების შესახებ“;

საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 18 იანვრის დადგენილება N22 - „ტექნიკური რეგლამენტი ცოცხალ ცხოველებსა და ცხოველური წარმოშობის სურსათში ზოგიერთი ნივთიერებისა (სუბსტანციის) და მათი ნარჩენების მონიტორინგის წესის დამტკიცების შესახებ“;

ბარდა ამისა:

- თაფლში ფარმაკოლოგიურად აქტიური ნივთიერებების ნარჩენების მაქსიმალური ზღვარი (ამიტრაზი - ამიტრაზის და ყველა მეტაბოლიტის ჯამი, გამოსახული როგორც ამიტრაზი და კუმაფოსი) არ უნდა აღემატებოდეს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ მოთხოვნებს (საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 18 დეკემბრის დადგენილება N639 „ფარმაკოლოგიურად აქტიური ნივთიერებების, მათი კლასიფიკაციისა და ცხოველური წარმოშობის სურსათში ნარჩენების მაქსიმალური ზღვარის შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი“);
- თაფლში უნდა მოხდეს მიკრობიოლოგიური მაჩვენებლის *Listeria monocytogenes* გამოკვლევა, თუმცა მისი რეგულარული განსაზღვრა არ არის სავალდებულო (საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 10 ნოემბრის დადგენილება N581 „სურსათის მიკრობიოლოგიური მაჩვენებლების შესახებ ტექნიკური რეგლამენტი“).

ადამიანის მიერ სურსათად მოხმარებისათვის განკუთვნილი თაფლის ევროკავშირში ექსპორტისათვის, ვეტერინარული კონტროლის პროცედურების განხორციელების საფუძველზე, პროდუქციის თითოეულ სასაქონლო პარტიას უნდა ახლდეს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული ვეტერინარული სერტიფიკატი. ვეტერინარულ სერტიფიკატს გასცემს სსიპ სურსათის ეროვნული სააგენტო ან სსიპ შემოსავლების სამსახური (საქართველოს მთავრობის 2010 წლის 31 დეკემბრის N430 დადგენილება „ვეტერინარულ კონტროლს დაქვემდებარებული პროდუქტების ექსპორტის დროს გამოსაყენებელი ვეტერინარული სერტიფიკატების ფორმებისა და მათი გაცემის წესის დამტკიცების შესახებ“, დანართი N 21).

ვეტერინარულ სერტიფიკატში მითითებული უნდა იყოს თაფლის დამუშავების სახეობა: „ულტრაბგერიით“, „ჰომოგენიზაცია“, „ულტრაფილტრაცია“, „პასტერიზაცია“, „არ არის დამუშავებული თერმულად“, ასევე, საწარმოს აღიარების ნომერი. აღიარების ნომერის არარსებობის შემთხვევაში - კომპეტენტური ორგანოს მიერ მინიჭებული საიდენტიფიკაციო ნომერი, საწარმოს აღიარებას

რეკომენდაცია

ევროკავშირის ბაზრისათვის ერთგვაროვანი თაფლის სტაბილური მიწოდების მიზნით, რეკომენდებულია სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების, ასოციაციების, კავშირებისა და მსგავსი გაერთიანებების შექმნა, რომლებიც ერთიანი მენეჯმენტის სისტემაში მოაქცევენ როგორც თაფლის პირველად წარმოებას, ასევე უზრუნველყოფენ მიკვლევადადობას, თაფლის ერთგვაროვნებას და დააკმაყოფილებენ ზემოაღნიშნულ საკანონმდებლო მოთხოვნებს.

ინფორმაციისათვის: სსიპ კოოპერატივების განვითარების სააგენტოს მიერ განხორციელებული პროგრამის „მეფუტკრე კოოპერატივების აღჭურვის ხელშეწყობა“ ფარგლებში, გადაცემული და ასევე მათ მიერ პაის სახით შეტანილი თითოეული სკა აღრიცხულია და იდენტიფიცირებულია შესაბამისი ნიშნით. ნიშანზე დატანილია QR კოდი - სკის ნომერი, რაც შესაბამისად უზრუნველყოფს მიკვლევადადობის განხორციელებას.

რჩევა ფერმერისთვის - გოგრის აბრეშქროლოგია

გვარი Cucurbita აერთიანებს რამდენიმე სახეობის გოგრას, აქედან მთელ მსოფლიოში უპირატესად გავრცელებულია გოგრის სამი სახეობა: მაგარკანიანი (C. pepo L.), დიდნაყოფა (C. maxima Duch.) და მუსკატური (C. moschata Duch).

მაგარკანიანი ანუ ხოკერა გოგრა წარმოშობილია ცენტრალური ამერიკის მთიან რაიონებში. მას გოგრის სხვა სახეობებთან შედარებით ჩვენში ყველაზე ხანგრძლივი ისტორია აქვს და მრავალგვარობით არის წარმოდგენილი. მის მრავალფეროვნებას განსაკუთრებით დასავლეთ საქართველოში აქვს ადგილი, სადაც ეს სახეობა სხვადასხვა სახელით არის ცნობილი: „ხოკერა-კვახი“ (იმერეთი), „ხავერა“ (გურია), „ხოკეშია“ (სამეგრელო), საღორე კვახი (რაჭა), „კვახნეს“ (სვანეთი).

მაგარ კანიან გოგრას ეკუთვნის აგრეთვე ყაბაყი, პატისონი და კრუკნევი, ჩვეულებრივი გოგრისაგან განსხვავებით მათ ნაყოფებს ტექნიკურ სიმინდებში იყენებენ საჭმელად.

დიდნაყოფა გოგრა სამხრეთ ამერიკის სტეპიან რაიონებში წარმოშობილი მცენარეა, საიდანაც გავრცელდა ჩრდილოეთ ამერიკაში, ევროპაში, აზიაში და აფრიკაში. ის ყველა ბალჩულებზე უფრო მრავალფეროვანი და პლასტიკურია, მისი გავრცელების არეალში შედის ფინეთი და შვედეთი. ქართლ-კახეთში მას თათრულ გოგრას უწოდებენ, იმერეთში, რაჭაში და ლეჩხუმში თათრულ კვახს, გურიაში ხაჰს, სამეგრელოში კოპეშიას.

მუსკატური გოგრა ცნობილია თაფლა-გოგრის, ხურჭინა გოგრის და ბორჩალოური გოგრის სახელწოდებით.

საჭმელად იყენებენ გოგრის მწვანე ნაყოფებს. მისგან ამზადებენ შემწვარ და მოხარშულ კერძებს, ფაფებს, ხილფაფას, მურაბას, ჯემს, მარინადაებს, პიურეს, წვენს. ჩვენში ზოგან გოგრის ჭყინტ ნაყოფს მთლიანად, გაუწყვეტელ თხელ ფენებზე ჭრიან და ისე ახმობენ, რასაც კვახინელას უწოდებენ. გოგრის თესლს ნამცხვრებისა და ჩურჩხელების დასამზადებლად იყენებენ, მოხალულს კი მშესუმზირასავით შეეჭვვიან. გოგრის თესლი დიდი რაოდენობით შეიცავს ცხიმს (58 %-მდე), აგრეთვე საანტონინს, რომელიც პარაზიტი ჭიების საწინააღმდეგოდ საუკეთესო საშუალებაა.

გოგრის მნივე ნაყოფი 92-94 % წყალს შეიცავს. დარჩენილი მშრალი ნივთიერება შემდგენილია ნაწილდება: შაქრები 2-6 %, ამოტოვანი ნივთიერებები 0,3-1,0 %, მჟავები 0,05-0,8 %, ნაცარი 0,4-0,8 %.

გოგრა მდიდარია ვიტამინებით, განსაკუთრებით კაროტინით (16-17-დან 38 მგ%), აგრეთვე ვიტამინებით C, B1, B2, E. იგი ძვირფასი დიეტური და სამკურნალო პროდუქტია. რეკომენდებულია ავადმყოფებისთვის, რომლებსაც ანუხებთ თირკმელები, კუჭი და სისხლძარღვები.

ბიოლოგიური თავისებურება

გოგრა ერთწლოვანი მხოხავი ან მხვიარა, გაყოფილ სქესიანი, ერთსახლიანი, ჯვარედინმტვირთი მცენარეა. თესლი სახეობის მიხედვით განსხვავებულია, ბრტყელია, ოვალური ფორმის, დიდი ზომის; კანი სქელი ან უკანო, მცირედ ან მკვეთრად გამოხატული არმით ან საერთოდ მის გარეშე. თესლი შეიძლება იყოს თეთრი, მოყვითალო-თეთრი,

მიხაკისებური-თეთრი, მორუხო-თეთრი. აღმოცენების უნარს ინარჩუნებს 6-8 წელი.

აქვს მძლავრი ფესვთა სისტემა, რომელიც შედგება ნიადაგში 1-1,7 მ ჩაღრმავებულ მთავარღერძა ფესვისა და გვერდით, დამატებითი ფესვებისაგან. მათი ძირითადი ნაწილი განლაგებულია 40-50 სმ სიღრმეზე, ცალკეულ ფესვებს კი შეუძლიათ გავრცელდნენ 4-5 მ სიღრმეზე. ჰორიზონტალური გვერდითი ფესვები ღეროდან 4-5 მ რადიუსით ვრცელდება. ერთი მცენარის ფესვების საერთო სიგრძე 25კმ-ს აღწევს, ზოგჯერ მცენარის ფესვთა სისტემა 12მ³ მოცულობის მიწას იკავებს.

ღერო გრძელი 4-5მ და უფრო მეტ სიგრძეს აღწევს, რომლისგანაც იწყება პირველი, მეორე და მომდევნო რიგის განტოტვა. გვხვდება ბუჩქისებური ფორმებიც, რომლებსაც აქვთ კომპაქტური დაბუჩქული ღერო (ყაბაყი, პატისონი), ფოთლები დიდი ზომისაა 25სმ სიგანეში, გრძელი ყუნწებით. პირველი ფოთლის უბეში ვითარდება ულვაშები და ყვავილები. ყვავილები დიდი ზომისაა, ცალკეულად მსხდომნი, ყვითელი ან ნარინჯისფერი. ჭიშების მიხედვით მდებარეობით ყვავილები მეტად მრავალფეროვანი ფორმისაა. გოგრის ყვავილი ენტომოფილია ძირითადად იმტვერება ფუტკრების მიერ.

გოგრას აქვს დიდი ზომის ნაყოფი, რომელიც არა მარტო დანარჩენ გოგროვნებს აღემატება, არამედ დედამიწაზე არსებულ ყველა მცენარის ნაყოფს. მისი მასა უმთავრესად 4-10 კგ-ია, მაგრამ ცალკეული ნაყოფები 100 კგ-ს აღწევს (დიდნაყოფა გოგრა). გოგრის ფორმა და ფერი მეტად მრავალფეროვანია. ნაყოფის ფორმა შეიძლება იყოს მრგვალი, მობრტყო, ცილინდრული, ელიფსური, კვრცხისებური, ჩალმისებური, ხურჭინისებური, თეფშისებური და სხვ. ნაყოფის ზედაპირი სადაა ან დაკუთხული, დასვეგმენტებული, ვარაყიანი ან უვარაყო, მეჭვჭიანი და სხვ. ფერის მიხედვით: ყვითელი, ნარინჯისფერი, წითელი, თეთრი, რუხი, მიხაკისფერი და ა.შ. გოგრა სითბოს და ტენის მოყვარული მცენარეა. მისი თესლი

გალივებას იწყებს 13-14 0C-ზე, მაგრამ აღმოცენებისათვის საუფროსო ტემპერატურაა 20-25°C. სითბოსადმი განსაკუთრებით მგრძობიარეა სიცოცხლის დასაწყისში, -1°C-ზე მცენარე იღუპება. ზრდისათვის აუცილებელია 12-15°C-ზე მაღალი ტემპერატურა. ნაყოფების ფორმირებისას კი ოპტიმალური ტემპერატურა 25-27°C-ის ფარგლებშია. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ ნესვთან და საზამთროსთან შედარებით გოგრა სითბოს უფრო ნაკლებად მომთხოვნია. ტენისა და ნიადაგის ნოყიერების მიმართ კი პირიქით, მათზე მეტად მომთხოვნია.

გოგრა ნიადაგისა და ჰაერის ტენიანობის მომთხოვნი მცენარეა. ნიადაგში ტენის ნაკლებობისას ნაყოფი გამოდის წვრილი და მიიღება მცირე მოსავალი. ტენის სიჭარბე კი ხელს უწყობს მცენარის სოკოვანი დაავადებებით დაზიანებას.

მიუხედავად წყლისადმი დიდი მოთხოვნილებისა და შესაბამისად წყლის ხარჯისა, ღრმა, ტენტევა და ნაყოფიერ ნიადაგებზე, მძლავრი ფესვთა სისტემის მეშვეობით, გოგრას შეუძლია მორწყვის გარეშე მაღალი მოსავლის მოცემა.

გოგრა სინათლის მოყვარული მცენარეა და კარგად ხარობს გაშლილ, დაუჩრდილავ, ქარებისგან დაცულ ადგილებში.

გოგრა მოითხოვს ღრმად დამუშავებულ და კარგად განოყიერებულ ნიადაგს. შემოდგომაზე ძირითადი მოხვნის დროს ჰა-ზე შეაქვთ 60-80ტ ნაკელი და კომპოსტი. გაზაფხულზე ნიადაგის დამუშავებისას ჰა-ზე შეაქვთ 250 კგ სუპერფოსფატი, 200 კგ კალიუმის ქლორიდი. დათესვამდე ნაკვეთს ინარჩუნებენ სარეველებისგან სუფთა და ფხვიერ მდგომარეობაში, რისთვისაც ნიადაგს 2-3-ჯერ აფხვიერებენ ფარცხით ან თოხით.

დათესვამდე ნაკვეთს ამარკვრებენ, იღებენ 10-12 სმ სიღრმის ბუნდებს, რომლებსაც სახეობებისა და ჯიშების მიხედვით ერთმანეთისაგან სხვადასხვა მანძილებზე აშორებენ. ყოველ ბუნდაში 0,4-0,5 კგ ნემომპალას ან კომპოსტს ათავსებენ.

მოვლა გამოიხატება რიგთაშორისების რეგულარულ გაფხვიერებაში, ვიდრე ბარდი მთლიანად არ შეავსებს რიგებს.

ნათესებს ამეჩხვრებენ ლებან, ან პირველი ნამდვილი ფოთლის წარმოქმნის ფაზაში.

პირველ გამოკვებას ატარებენ 3-5 ფოთლის ფაზაში ნაკელის წუნუხის ან ფრინველის ნაკელის წყალსნარზე (1:15), 30-40 გ სუპერფოსფატის და 15-20 გ კალიუმის ქლორიდის დამატებით 10 ლ წყალზე.

სასუქების მოქმედების ეფექტურობის გაზრდის მიზნით, მორწყვები ტარდება გამოკვების წინ და მის შემდეგ.

გოგრის ყველა სახეობას ერთმანეთთან ბევრი საერთო აქვთ, მაგრამ განსხვავდებიან კიდევაც, როგორც მორფოლოგიურად, ისე ბიოლოგიური თავისებურებებით და

რჩევა ფორმირების - გობრის აგროტექნოლოგია

სამეურნეო მაჩვენებლებით.

1. ხოკერა ანუ მაგარკანიანი გობრა;

დიდნაყოფა გობრა (C. maxima Duch.)

დიდნაყოფა გობრას აქვს გრძელი მხოხავი ღერო და მძლავრი, ფართოდ დატოტილი ფესვთა სისტემა. ფოთლები მომრგვალოა, თითქმის დაუნაკვთავი. ფოთლის ფირფიტა თეთრი ლაქების გარეშე ან სუსტადაა გამოხატული. ყვავილი, სხვა გობროვნების მსგავსად გაყოფილქვისიანი და ასიმეტრიულია.

ნაყოფი მრგვალი ან მობრტყოა, დიდი ზომის. კანი თხელია, მოთეთრო, ნაცრისფერი, რუხი, მოვარდისფრო ყვითელი, მოყვითალო-ნარინჯისფერი. თესლი რძისებრ თეთრია ან მოყვითალო, სუსტად გამოხატული არაა.

დიდნაყოფა გობრაში სახამებელი შეადგენს ნახშირწყლების უდიდეს ნაწილს, მისი რაოდენობა ყველაზე მაღალია სიმწიფის წინ (ნედლი წონის 16-20%). სახამებლის რაოდენობა შემდგომში თანდათან კლებულობს და შენახვის პერიოდში მთლიანად ქრება. დიდნაყოფა გობრაში დიდი რაოდენობითაა კაროტინი, რომელმაც დაამოკიდებული ნაყოფის ხორცის და ყვავილების ფურცლების ყვითელი ფერი. რაც მეთა კაროტინის კონცენტრაცია ნაყოფში, მით უფრო ინტენსიურია რბილობის ფერი.

ზრდა-განვითარებისთვის მტ სითბოს მოითხოვს, ვიდრე მაგარკანიანი გობრა, ამიტომ ვრცელდება საქართველოს მებოსტნეობის მხოლოდ პირველ და მეორე ზონაში.

ჩვენში მას უმთავრესად წმინდა სახით თესვენ კარგად განოყიერებულ ბოსტნებში და საკარმიდამო ნაკვეთებში. ებოებში ის ხშირად მოჰყავთ ვერტიკალურად ღობეებზე, სახლის აივნებსა და სახურავებზე აშვებით. გაშლილ

ადგილებში თესვენ ან რგვენ 3X1,55-2 მ-ზე ან სხვა სქემით და კვების არეზე.

2. თაფლა ანუ მუსკატური გობრა;

მუსკატური (თაფლა) გობრა (C. moshata Duch.)

მუსკატურ გობრას უფრო მაღალი კვებითი ღირებულება აქვს, ვიდრე დიდნაყოფას. მისი ნაყოფები მდიდარია შაქრებით - (საშუალოდ 8-10%) და კაროტინით (10-20 მგ%), მაგრამ მის გავრცელებას ხელს უშლის სითბოსადმი მაღალი მოთხოვნილება. აღნიშნულის გამო, ჩვენში გავრცელებულია ძირითადად თბილისის საგარეუბნო ზონაში (მარნეული, გარდაბანი), სადაც ცხელი და მშრალი ჰავაა.

მუსკატური გობრის ნაყოფს აქვს 8-ის მაგვარი ფორმა. ამიტომ მას ხურჯინა გობრასაც უწოდებენ. კანი თხელი, ყვითელი ან მოწითალო-მიხაკისფერია. ხშირად ნაყოფს თავიდან აქვს მომწვანო ბადისებური ან ბოლებიანი ნახატი, რომელიც თანდათანობით ერთმანეთს ერწყმის და ღებულობს მთლიან ჟანგმინისფერს. თესლზედ მოთავსებულია ნაყოფის ქვედა ნაწილში, ყელი მთლიანად ხორციანია (ბითუმია). თესლი ნააგავს მაგარკანიანი გობრის თესლს, ხშირად უფრო წვრილია. აქვს ოვალური ფორმა, მოთეთრო-მორუხო შეფერვა და მკვეთრად გამოხატული არაა. ითესება ან ირგვენა 2-2,5X1,5-2 მ კვების არეზე.

3. დიდნაყოფა გობრა.

მაგარკანიანი ანუ ხოკერა გობრა (C. pepo L.)

მაგარკანიანი გობრა გვხვდება მთელ საქართველოში, განსაკუთრებით კი დასავლეთში. მისი ნაყოფი საკმაოდ მდიდარია შაქრებით და კაროტინით, მაგრამ მოსავლიანობით და რბილობის სისქით ჩამორჩება დიდნაყოფა და მუსკატურ გობრებს.

ამ სახეობის გობრისათვის დამახასიათებელია მაგარი კანი, რომელიც შედგება სკლერენქიმური ქსოვილისაგან. მაგარი კანი ჯავშანივით იცავს ნაყოფს მექანიკური დაზიანებისაგან, ხელს უწყობს მის ტრანსპორტაბელობას და შენახვის ხანგრძლივობას.

გარდა ნაყოფის სიმკვრივისა, დიდნაყოფა გობრისგან განსხვავებით, ფოთლის ფირფიტა უფრო მეტადაა დანაკვეთილი და მისი ზედა ნაწილი და ყუნი დაფარულია უხეში, მჩხვლეთავი ქსევებით.

ნაყოფის ზომა, ფორმა და შეფერვა სხვადასხვაგვარია. შეიძლება იყოს მრგვალი, მობრტყო, მოგრძო ცილინდრული, ელიფსური და სხვა. ზედაპირის მთელ სიგრძეზე ხშირად გასდევს სხვადასხვა სიდიდის ამონაბორცვი. შეფერვა შეიძლება ჰქონდეს ყვითელი, მწვანე, ნარინჯისფერი, ჟანგმინისფერი. შეფერვა ჭრელი ან მთლიანია. თესლი საშუალო ზომისაა, ბრტყელი, ელიფსის ფორმის, გამოკვეთილი სქელი არაა და ნისკარტით. თუმცა მაგარკანიანი გობრის ჯიშებში გვხვდება უკანო თესლებიც, რომელთა თესლს მხოლოდ ნისკარტთან აქვთ ოდნავ გამაგრებული კანი და დანარჩენ ნაწილს კი გადაკრული აქვს მტად თხელი, სიფრფიანა აპკი.

მაგარკანიანი გობრის გავრცელების ვერტიკალი უფრო მაღალია, ვიდრე დიდნაყოფა და მით უმეტეს მუსკატური გობრის. ამიტომ ჩვენში მთიან ზონაშიც მოჰყავთ.

გარდა გაშლილი ადგილებისა, ჩვენში ხოკერა გობრა ხშირად მოჰყავთ სიმინდთან შეთესვით.

მოვლითი ღონისძიებები სხვა სახეობის გობრების ანალოგიურია. მაგარკანიანი გობრებს მიეკუთვნება აგრეთვე ყაბაყი და პატისონი.

DCFTA-ის მოთხოვნები სურსათის მწარმოებლებისთვის - გზამკვლევი

აღნიშნული დოკუმენტი მომზადებულია საქართველოს აგრარული უნივერსიტეტის და თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტის კონსორციუმის მიერ USAID/საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ეფექტიანობის აღდგენის პროექტის (REAP) ტექნიკური დახმარების პროგრამის ფარგლებში.

წარმოდგენილი გზამკვლევი განკუთვნილია სურსათის მწარმოებლებისთვის, რომელთაც სურთ საკუთარი პროდუქციის ევროკავშირში ექსპორტი, ამისთვის კი საკმაოდ მაღალი სტანდარტების დაკმაყოფილება მოუწევთ. გზამკვლევი მოიცავს იმ ძირითად ნაბიჯებს, რომლებიც მწარმოებელმა უნდა გაიაროს საკუთარი საქონლის ევროკავშირში შეტანისთვის და, ამავე დროს, ისარგებლოს ნულოვანი საბაჟო დაბეგრით.

(გაგრძელება. დასაწყისი იხილეთ გაზეთის წინა ნომრებში)

გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმი

DCFTA ითვალისწინებს გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმს, რომელსაც ექვემდებარება სოფლის მეურნეობისა და კვების გადამამუშავებელი პროდუქციის 277 სატარიფო ხაზი. მისი არსი მდგომარეობს შემდეგში:

თუ გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმს დაქვემდებარებული ერთი ან მეტი პროდუქტის იმპორტი წლის განმავლობაში მიაღწევს ფიქსირებული რაოდენობის 70%-ს, ევროკავშირი ატყობინებს საქართველოს კონკრეტული პროდუქტის იმპორტის მოცულობის შესახებ. საქართველოს ეძლევა შესაძლებლობა, წარუდგინოს ევროკავშირს დასაბუთება (მაგალითად, წარმოების მოცულობის გაზრდა, უხვმოსავლიანობა და სხვ.) იმპორტის შესაძლო გადაჭარბების შესახებ. ეს შეიძლება იყოს, მაგალითად, წარმოების მოცულობის გაზრდა, უხვმოსავლიანობა და ა.შ. ასეთ შემთხვევაში, საქართველოს შეუძლია განახორციელოს მექანიზმით გათვალისწინებულ რაოდენობაზე მეტი ოდენობის პროდუქციის იმპორტი ევროკავშირში საბაჟო გადასახადის გარეშე. იმ შემთხვევაში, თუ ეს იმპორტი მიაღწევს მითითებული რაოდენობის 100%-ს და, იმავდროულად, არ არსებობს საქართველოს მხრიდან წარდგენილი საფუძვლიანი დასაბუთება, ევროკავშირს შეუძლია დროებით შეაჩეროს პრეფერენციული რეჟიმი შესაბამის პროდუქტებზე.

გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმს დაქვემდებარებული პროდუქტები და მათი ბღვრული დონე შემდეგნაირად გამოიყურება:

საქონლის, ღორის და ცხვრის ხორცი	ფრინველის ხორცი	ჩიჩხა ნაწარმი	კვერნის ნაწარმი	კვერნები და ალუმინები
4 400 ტ	550 ტ	1 650 ტ	8 600 ტ	330 ტ
საკვები	მარცვალაუ	ალთი და ზორის ნესლეა	საბაზლევი	შაქარი
220 ტ	220 000 ტ	330 ტ	550 ტ	8 000 ტ
ანაწილი, ქაბო და სხვა წარმოქმნი	შაქარიანი სიმინდი	შაქარი დაშლადეული	გადაშლადეული მარცვალაუ	საგარტები
2 200 ტ	1 500 ტ	8 000 ტ	3 300 ტ	500 ტ

თუ ექსპორტიორს (ან ექსპორტიორთა ჯგუფს) დაგეგმილი აქვს ევროკავშირში აღნიშნული პროდუქტების ფიქსირებულ ზღვარზე მეტი რაოდენობით ექსპორტი, მაშინ ისინი მზად უნდა იყვნენ სახელმწიფო სტრუქტურების მხრიდან პროდუქციის წარმოშობის არაგეგმური შემოწმებისთვის. გაყალბების საწინააღმდეგო მექანიზმებს დაქვემდებარებული პროდუქტების დეტალური სია მოცემულია ასოცირების ხელშეკრულების დანართში C-II- ში.

წარმოშობის კუმულაცია

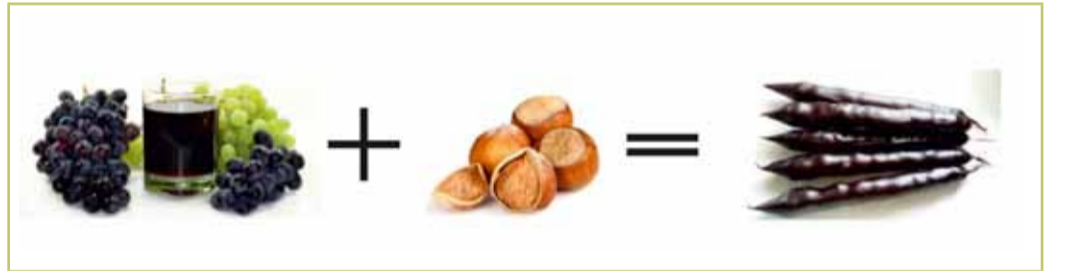
საქართველომ და ევროკავშირმა თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ შეთანხმებაში შეიტანეს ქართველი მწარმოებლისათვის საინტერესო კიდევ ერთი პუნქტი, რომელსაც დიაგნოსტიკური კუმულაციის პრინციპი ეწოდება და მოიცავს ევროკავშირს, საქართველოსა და თურქეთს.

შეთანხმების მიხედვით, საქართველოში წარმოებული საქონელი შეძლებს წარმოშობის სერტიფიკატის (EUR. 1) მიღებას, თუ მასში, ქართული წარმოშობის მქონე ნედლეულის გარდა, ასევე გამოყენებულია ევროკავშირის ან/და თურქული წარმოშობის მქონე მასალებიც. გასათვალისწინებელია ის გარემოება, რომ აღნიშნული წესი ძალაშია მხოლოდ თურქული წარმოშობის მქონე იმ მასალებთან, რომლებსაც მიღებული აქვთ წარმოშობის სერტიფიკატი EUR.1. ასევე, თურქული მასალებით დამზადებული პროდუქტი ჩაითვლება ქართულად, თუ საქართველოში შექმნილი დამატებითი ღირებულება აღემატება გამოყენებული თურქული მასალების ღირებულებას.

ამრიგად, თურქული და ქართული მასალები გაუთანაბრდება ერთმანეთს წარმოშობის განსაზღვრის კონტექსტში. ქართულ კომპანიას ექნება საშუალება საქონლის წარმოებაში გამოიყენოს თურქული ნედლეული და კვლავინდებურად ისარგებლოს ევროკავშირთან თავისუფალი სავაჭრო სივრცით.

მაგალითი:

თუ საქართველოში მდებარე კომპანია გამოუშვებს ჩურჩხელას, მას მიენიჭება EUR.1 სერტიფიკატი (ანუ ისარგებლებს საბაჟო შეღავათებით) იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მას ნედლეულის სახით, მაგალითად, გამოყენებული აქვს ევროკავშირში ან/და თურქეთში წარმოებული პროდუქტი, რომელსაც ასევე გააჩნია EUR.1 სერტიფიკატი (ანუ ისარგებლებს საბაჟო შეღავათებით) იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მას ნედლეულის სახით, მაგალითად, გამოყენებული აქვს ევროკავშირში ან/და თურქეთში წარმოებული პროდუქტი, რომელსაც ასევე გააჩნია EUR.1 სერტიფიკატი.

ჭერჭერობით, აღნიშნული წესი ძალაში არ არის შესული, ვინაიდან მოლაპარაკებები თურქულ მხარესთან ჯერ კიდევ მიმდინარეობს, თუმცა წინასწარი კონსულტაციები უკვე განხორციელდა და რეგულაცია უახლოეს მომავალში უნდა ამოქმედდეს.

საქონლის წარმოშობის წესები

რა შემთხვევაში ჩაითვლება საქართველოში წარმოებული საქონელი საქართველოში წარმოშობილად?

იმისთვის, რომ ქართული საქონელი ბაჟის გარეშე მოხვდეს ევროკავშირის ბაზარზე, უნდა დააკმაყოფილოს წარმოშობასთან დაკავშირებული პირობები. საქონელი შეიძლება იყოს მთლიანად ან ნაწილობრივ საქართველოში წარმოებული, რომელთა მიმართაც განსხვავებული პირობები მოქმედებს.

საქართველოში მთლიანად წარმოშობილ პროდუქციად ჩაითვლება ქვემოთ მოყვანილი პროდუქტები:

- საქართველოს ნიადაგიდან ან ზღვის ფსკერიდან ამოღებული მინერალური პროდუქტები
- საქართველოში მოყვანილი მცენარეული პროდუქტები
- საქართველოში დაბადებული და გაზრდილი ცოცხალი საქონელი
- საქართველოში გაზრდილი ცოცხალი საქონლისგან წარმოებული პროდუქცია
- საქართველოში განხორციელებული ნადირობითა თუ თევზჭერით მიღებული პროდუქცია
- სამღვაო თევზჭერით მიღებული ან სხვაგვარი პროდუქცია, ამოღებული ზღვიდან საქართველოს მცურავი საშუალებების დახმარებით მისი ტერიტორიული წყლების სამღვრებს გარეთ
- საქართველოს მცურავ თევზსაშენში წარმოებული პროდუქცია
- საქართველოში წარმოებული საქონელი, რომელიც შექმნილია ზემოხსენებულ პუნქტებში ჩამოთვლილი პროდუქციისგან.

იმ შემთხვევაში, თუ პროდუქცია არ არის მთლიანად წარმოებული საქართველოში, ის ჩაითვლება საქართველოში წარმოშობილად, თუ მისმა მასალებმა საქართველოს ტერიტორიაზე განიცადა საკმარისი დამუშავება-გადამუშავება. შესაბამისად, ასეთი საქონელი ისარგებლებს თავისუფალი სავაჭრო რეჟიმით.

იმისთვის, რომ საქართველოში არასრულად წარმოშობილი საქონელი ჩაითვალოს საქართველოში საკმარისად დამუშავებულ-გადამუშავებულად, უნდა დაკმაყოფილდეს ასოცირების შესახებ ხელშეკრულების 1-ლი ოქმის II დანართში არსებული პირობები. აღნიშნული პირობები განსხვავებულია თითოეული სასაქონლო ჯგუფისათვის. ექსპორტიორი უნდა გაეცნოს II დანართს, რომ გაიგოს რა შემთხვევაში ისარგებლებს საქართველოში არასრულად წარმოშობილი საქონელი საბაჟო შეღავათებით.

DCFTA-ის მოთხოვნები სურსათის მწარმოებლებისთვის - გზამკვლევი

გემოსხეხილი პირობები მიუთითებს დამუშავება - გადამამუშავების იმ ტიპს, რომელიც უნდა შესრულდეს წარმოებაში გამოყენებულ წარმოშობის სტატუსის არმქონე მასალებზე. თუ პროდუქტია, რომელმაც მიიღო წარმოშობის სტატუსი და გამოიყენება სხვა პროდუქციის წარმოებისთვის, მასთან დაკავშირებული პირობები მას არ ეხება. შესაბამისად, ყურადღება არ უნდა მიექცეს იმ წარმოშობის სტატუსის არმქონე მასალებს, რომლებიც შეიძლება გამოყენებული იყოს მის წარმოებაში.

მიუხედავად იმისა, შესრულებულია თუ არა ყველა პირობა, არსებობს ოპერაციების გარკვეული კატეგორია, რომლებიც არ ჩაითვლება საკმარის დამუშავებად ქართული წარმოშობის სტატუსის მისაღებად, ვერძოდ:

- კონსერვაციის ოპერაციები პროდუქციის ვარგისობის შენარჩუნების უზრუნველყოფის მიზნით ტრანსპორტირებისა და შენახვის დროს;
- ფუთების დაშლა და აწყობა;
- რეცხვა, წმენდა, მტვრის, მუავას, ზეთის, საღებავის ან სხვა სახის საფარის მოცილება;
- ქსოვილის დაუთობა ან დაპრესა;
- ღებვისა და გაპრიალების მარტივი ოპერაციები;
- მარცვლეულისა და ბრინჯის გარჩევა, ნაწილობრივი ან სრული გაუფერულება, გაპრიალება და მომინანქრება (შოკოლადით დაფარვა);
- შაქრის ღებვის ან შაქრის ნატეხების დამზადების ოპერაციები;
- ხილის, თხილის და ბოსტნეულის თლა, კურკის გამოცლა და ნაჭუჭის მოცილება;
- თლა, მარტივი ფქვა ან მარტივი ჭრა;

- ცრა, გაცხრილება, გადარჩევა, კლასიფიცირება, დაკრეფვა, მისადაგება (ნაკეთობათა კომპლექტების შედგენის ჩათვლით);
- მარტივი მოთავსება ბოთლებში, თუნუქის ქილებში, კოლბებში, ჩანთებში, ჩემოდნებში, ყუთებში, დამაგრება ბარათებზე ან დაფებზე და შეფუთვის სხვა მარტივი ოპერაციები;
- შტამპების, იარლიყების, ლოგოების და სხვა განმასხვავებელი ნიშნების მიმაგრება ან ბეჭდვა პროდუქციაზე, ან მათ შეფუთვაზე;
- პროდუქციის მარტივი შერევა, მიუხედავად იმისა, არის ეს სხვადასხვა ტიპის თუ არა;
- შაქრის შერევა ნებისმიერ მასალებთან.

პროდუქტის წარმოშობის განსაზღვრის მიზნით, არ არის აუცილებელი გამოყენებული მასალის წარმოშობის დადგენა (რაც შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მისი წარმოებისას):

- ელექტროენერგია და სანავივი;
- ქარხანა და მოწყობილობები;
- მანქანა-დანადგარები და იარაღები;
- საქონელი, რომელიც არ შედის და არც შევა პროდუქციის საბოლოო შემადგენლობაში.

მაგალითი: ხილის წვენი - წარმოშობის განსაზღვრის წესი

დავუშვათ ქართული წვენების მწარმოებელს სურს საკუთარი პროდუქტის ევროკავშირში ექსპორტი. იმისთვის, რომ მან ისარგებლოს თავისუფალი სავაჭრო რეჟიმით, საქონელმა უნდა დააკმაყოფილოს წარმოშობის პირობები, რომლებზეც ზემოთ იყო საუბარი.

პირველ რიგში, მწარმე უნდა გაეცნოს DCFTA -ის I ოქმს („საქონლის წარმოშობის“ ცნების განსაზღვრის და ადმინისტრაციული თანამშრომლობის მეთოდების შესახებ) რომელშიც ზოგადი წესები და განმარტებებია აღწერილი. ამის შემდეგ, მან ოქმის ბოლოში უნდა იხილოს დანართი II (წარმოებული პროდუქციისთვის წარმოშობის სტატუსის მისანიჭებლად წარმოშობის არმქონე მასალებზე განსახორციელებელი საჭირო სამუშაოებისა და გადამამუშავებელი პროცესების ჩამონათვალი) და მასში იპოვოს შესაბამისი საქონელი - ხილის წვენები, რომელსაც მინიჭებული აქვს კოდი 2009. იქვე აღწერილია ის, თუ ხილის წვენების რომელ სახეობებზეა საუბარი.

HS კოდი	პროდუქციის აღწერა	წარმოშობის სტატუსის მისაღებად წარმოშობის არმქონე მასალებზე განსახორციელებელი საჭირო სამუშაოები და გადამამუშავებელი პროცესები
2009	ხილის წვენები (ყურძნის ბადავის ჩათვლით) და ბოსტნეულის წვენები, დაუფულებელი და სპირტის დანამატების გარეშე, შაქრის ან სხვა დამატებული ნივთიერების დამატებით ან მათ გარეშე	წარმოება სადაც: - მასალები კლასიფიცირებული უნდა იყოს ნებისმიერ სასაქონლო პოზიციის ფარგლებში, გარდა საბოლოო პროდუქციის სასაქონლო პოზიციისა - XVII ჯგუფის მასალების ღირებულება არ უნდა აღემატებოდეს პროდუქციის ფრანკო-ქარხნის ფასის 30%-ს

მესამე გრაფაში მოცემულია ის პირობები, რომლებიც უნდა იყოს დაკმაყოფილებული წარმოშობის სერტიფიკატის მისაღებად. წვენების შემთხვევაში გამოყენებულ მასალას შეიძლება ჰქონდეს ნებისმიერი სასაქონლო კოდი, გარდა საბოლოო პროდუქტის კოდისა, ანუ არ შეიძლება სხვა ქვეყანაში წარმოებული წვენი (იგივე სასაქონლო კოდით) გამოყენებულ იქნეს როგორც მასალა. ასევე, გამოყენებული მასალების ღირებულება, რომლებსაც არ გააჩნია წარმოშობის სტატუსი (ანუ არ არის საქართველოში, ევროკავშირისა და თურქეთში წარმოებული) არ უნდა აღემატებოდეს პროდუქციის ფრანკო-ქარხნის ფასის 30%-ს. „ფრანკო-ქარხნის ფასი“ ნიშნავს მწარმოებლისთვის პროდუქციაში გადახდილ ქარხნის ფასს. ეს ფასი მოიცავს ყველა გამოყენებული მასალის ფასს, გარდა შიდა გადასახადებისა, რომლებიც შეიძლება ანამლაურებულ იქნეს მიღებული პროდუქციის ექსპორტის შემდეგ.

საყურადღებოა, რომ გემოსხეხილ მასალებში იგულისხმება მხოლოდ მე-17 ჯგუფის მასალები. თუ იგივე დანართში მოვძებნით მე-17 ჯგუფს, ვნახავთ, რომ მასში შედის შაქარი და მისი სხვადასხვა სახეობა.

ex ჯგუფი	შაქარი და შაქრის საკონდიტრო ნაწარმი	საბოლოო პროდუქციის მისაღებად გადამამუშავების პროცესში გამოყენებული მასალები შეიძლება კლასიფიცირებული იყოს ნებისმიერი სასაქონლო პოზიციის ფარგლებში, რომელიც განსხვავებული უნდა იყოს საბოლოო პროდუქციის სასაქონლო პოზიციისგან.
17		

ამრიგად, თუ წვენის წარმოებაში გამოყენებული არაქართული შაქრის ღირებულება არ აღემატება მისი ფრანკო-ფასის 30%-ს, მაშინ ის მიიღებს EUR. 1- ის სერტიფიკატს და ისარგებლებს ნულოვანი დაბეგვრით ევროკავშირში იმპორტისას.

ევროკავშირი - საქართველო

ევროკავშირი პარტნიორ ქვეყნებთან საბიუჯეტო დახმარების კუთხითაც თანამშრომლობს - რაც გულისხმობს პარტნიორი ქვეყანის ბიუჯეტში კონკრეტული მიმართულებების განვითარებისთვის პირდაპირ ფინანსურ გადარიცხვას. ევროკავშირის საბიუჯეტო მხარდაჭერის დაახლოებით 30% მემობელი ქვეყნებისთვის, მათ შორის საქართველოსთვისაა განკუთვნილი. საქართველოსთვის გამოყოფილი საბიუჯეტო მხარდაჭერა კონკრეტული სექტორების უფრო ფართო ხელშეწყობის ნაწილია და ემატება ცალკეული პროექტებისთვის გამოყოფილ გრანტებს, როგორცაა, მაგალითად, გრანტები და ტექნიკური დახმარება კოოპერატივებისთვის ENPARD-ის პროგრამის ფარგლებში.

აღნიშნული დახმარების ფარგლებში, ევროკავშირმა პირდაპირი საბიუჯეტო გადარიცხვის საშუალებით, წელს საქართველოს 43.95 მილიონი ევრო უსასყიდლო გრანტის სახით გამოუყო მიმდინარე რეფორმების მხარდასაჭერად სხვადასხვა სფეროში: ვაჭრობისა და ბიზნესის განვითარება, პროფესიული განათლება და დასაქმება, სოფლის მეურნეობა და სხვა. თითოეულ სექტორში არსებული მდგომარეობის შეფასების შედეგად, ევროკავშირმა გამოიტანა დასკვნა, რომ საქართველოში რეფორმების განხორციელების კუთხით წინსვლა აღინიშნება შემდეგ სფეროებში:

1. ევროკავშირი - საქართველოს ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის (DCFTA) და მცირე და საშუალო ზომის საწარმოების მხარდაჭერა: საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში ჩაირიცხა 6 მილიონი ევრო ევროკავშირთან თავისუფალი ვაჭრობის მხარდასაჭერად და ქართული ბიზნესებისთვის ევროკავშირთან ვაჭრობის ხელშეწყობის მიზნით.
2. სოფლის მეურნეობა (ENPARD I): საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში ჩაირიცხა 6.5 მილიონი ევრო სოფლის მეურნეობისა და სოფლის განვითარების მხარდასაჭერად, რაც ENPARD-ის პირველი ფაზის ფარგლებში გამოყოფილი დახმარების ბოლო ნაწილია. ENPARD I-ის ფარგლებში ძირითადი ყურადღება ეთმობა კოოპერატივების ჩამოყალიბებას, რეგიონულ დონეზე საინფორმაციო მომსახურების განვითარებას, მცირე ფერმერთა

შესაძლებლობების განვითარებას და სახალხო დონეზე სოფლის მეურნეობის განვითარების ინიციატივითაა ნახალებისას. ENPARD I-ის ფარგლებში, დახმარება გაენია სოფლის მეურნეობის სამინისტროს „სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგიის“ განსახორციელებლად. აგრეთვე, დახმარება გაენია სოფლის მეურნეობის სფეროში ჩართულ სხვა უწყებებსაც.

3. საქართველოში რეგიონული განვითარების პოლიტიკის განხორციელების მხარდაჭერა: საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში ჩაირიცხა 9 მილიონი ევრო, რაც განკუთვნილია რეგიონული გათანაბრების, ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე პოლიტიკის ჩარჩოს გაძლიერების, ფინანსური მართვისა და კონტროლის აღსრულების, მართვის უკეთესი შესაძლებლობების და საინფორმაციო სისტემების მხარდასაჭერად.

4. დასაქმება, პროფესიული განათლება და სწავლება (EVET): 3.75 მილიონი ევრო გამოიყო დასაქმების, პროფესიული განათლებისა და სწავლების სფეროებში რეფორმების გასაუმჯობესებლად. ეს საბიუჯეტო მხარდაჭერა ევროკავშირის უფრო ფართო დარგობრივი დახმარების ნაწილს წარმოადგენს, რომელიც მიზნად ისახავს სწავლების შემდგომ სამსახურის შოვნის პროცესის გაუმჯობესებას, რათა ხალხს დასაქმების უკეთესი შესაძლებლობები მიეცეს.

5. კონფლიქტით დაზარალებული/იძულებით გადაადგილებული მოსახლეობისა და მათი მასპინძელი თემების მხარდაჭერა: საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში ჩაირიცხა 3 მილიონი ევრო, რომელიც მიმართულია აფხაზეთიდან და სამხრეთ ოსეთიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა ინტეგრაციისკენ. პროგრამის მიზანს წარმოადგენდა იძულებით გადაადგილებული პირების საცხოვრებელი უზრუნველყოფა და გრანტის სახით დახმარების აღმოჩენა საკუთარი საარსებო წყაროს და დამოუკიდებელი შემოსავლის შესაქმნელად, რაც, თავის მხრივ, მასპინძელ თემებზე მათ დამოკიდებულებას შეამცირებდა. დაფინანსების ნაწილი გამოყენებულ იქნა 2015 წელს თბილისში მომხდარი წყალდიდობის შემდეგ განხორციელებული აღდგენითი სამუშაოებისთვის.

6. მართლმსაჯულების სფეროში რეფორმების მხარდაჭერა:

გამოყოფილი 5.5 მილიონი ევრო, რაც 2016 წლის მესამე კვარტალში ჩარიცხულ 3 მილიონ ევროს დამატა, განკუთვნილია ხალხისთვის მართლმსაჯულებაზე ხელმისაწვდომობის გასაუმჯობესებლად და ბავშვებისთვის შესაფერისი ინსტიტუტებისა და პროცესების მხარდაჭერის გასაქმებლად. ამასთანავე, ევროკავშირის მხარდაჭერა მიზნად ისახავს სასამართლო დევნისა და საგამოძიებო სამსახურების მოდერნიზებას, ისევე როგორც პატიმართა და პირობით მსჯავრდებულთა სოციალური რეადაპტაციის ხელშეწყობას. ეს დახმარება აგრეთვე გამოიხატება საქართველოში მინის ნაკვეთების სათანადო სარეგისტრაციო სისტემის შესაქმნელად.

7. საჯარო მმართველობის რეფორმა: საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში ჩაირიცხა 4 მილიონი ევრო საჯარო მმართველობის ეფექტურობის, ანგარიშვალდებულებისა და გამჭვირვალობის გასაუმჯობესებლად. ეს პირველი გადარიცხვა ევროკავშირის პროგრამის ფარგლებში, რომლის მიზანია პოლიტიკის შემუშავების დახვეწა, საჯარო სექტორში პროფესიულ დამსახურებაზე დაფუძნებული საჯარო სამსახურის, უკეთესი ანგარიშვალდებულებისა და გამჭვირვალობის უზრუნველყოფა, მოქალაქეებისთვის და ბიზნესებისთვის უკეთესი მომსახურების შეთავაზება, და აგრეთვე, ადგილობრივი მმართველობის გაუმჯობესება.

8. საჯარო ფინანსების პოლიტიკის რეფორმირების მხარდაჭერა საქართველოში: ამ პროგრამის ფარგლებში გამოყოფილი 6.2 მილიონი ევრო საჯარო ფინანსების მართვის სფეროში რეფორმების განხორციელებას შეუწყობს ხელს. უფრო კონკრეტულად, ამ ჩარიცხვის მიზანია გააუმჯობესოს პოლიტიკაზე დაფუძნებული ბუჯეტირება, ფისკალური მმართველობა, მთავრობის ანგარიშვალდებულება, საჯარო შიდა ფინანსური კონტროლი და აუდიტი, სახელმწიფო აუდიტის სამსახურის მანდატი და მუშაობის ხარისხი, ისევე როგორც ბიუჯეტის მედამხედველობა და კომუნიკაცია.

წყარო: ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში
<https://goo.gl/DgD3vb>

რჩევა ფერმერისთვის - მაცვლის აგროტექნოლოგია

მაცვალი (Rubus-ის სახეობა) მაღალი ღირებულების მქონე კენკროვანი კულტურაა, რომლის მოყვანა საქართველოს მრავალფეროვან აგრო-კლიმატურ პირობებში თავისუფლად შესაძლებელია. ამჟამად, მაცვლის მოყვანა ფრაგმენტულად მიმდინარეობს, თუმცა მისი წარმოება საკმაოდ პერსპექტიულია.

მაცვლის წარმოების მდგრადი განვითარებისთვის, მნიშვნელოვანია მოყვანისა და მოსავლის აღების შემდგომი ტექნოლოგიების მუდმივი გაუმჯობესება.

მოთხოვნა კოლონიურ-ნიადაგობრივი პირობებისადმი

მაცვლის კულტურული ჯიშები (ძირითადად უეკლო) დიდ მოთხოვნებს არ უყენებს გარემო პირობებს, თუმცა საკმაოდ მგრძობიარეა ზამთრის ცინვებისადმი. ტემპერატურის დაცემა - 14 -16°C გრადუსი ტემპერატურა მნიშვნელოვან ზარალს აყენებს ერთწლიან ნაზარდებს, ხოლო - 20 -23°C-მდე ტემპერატურა მთლიანად აზიანებს მცენარეს. აქედან გამომდინარე, მაცვლის კულტურის გაშენების გადანაცვლებების მიღებამდე აუცილებელია შესაბამისი რეგიონის კლიმატური პირობების გამოკვლევა.

მაცვლის მაღალი მოსავალი ნაყოფიერ, ჰუმუსით მდიდარ ნიადაგებზე მიიღება. ნიადაგის ოპტიმალური რეაქცია 6,0 - 7,0 pH-ის შორის მერყეობს. მძიმე თიხნარ და მაღალკარბონატულ ნიადაგებზე მაცვლის მოსავლიანობა კლებულობს.

მაცვლის ტიპები

მაცვლის სამრეწველო ჯიშებს შორის განასხვავებენ როგორც ეკლიან, ასევე უეკლო ფორმებს. უკანასკნელ პერიოდში დიდი პოპულარობა მაცვლის უეკლო ჯიშებმა მოიპოვა. აქვე აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთი ეკლიანი მსხვილნაყოფა ჯიში (კაიოვა, დაროუ) საუკეთესო ხარისხისა და საგემოვნო თვისებების ნაყოფს იძლევა.

ღეროს ზრდის თავისებურებების მიხედვით განასხვავებენ მაცვლის სამ ფორმას. ესენია: სწორმდგომი, ნახევრად სწორმდგომი და მხვიარა.

მსხმოიარობის მახასიათებლების საფუძველზე მაცვლის ჯიშები ჯგუფდება ორ ნაწილად: ესენია: მეორე წლის ტოტებზე მსხმოიარე (floricane) და პირველი წლის ტოტებზე მსხმოიარე (Primocane).

მეორე წლის ტოტებზე მსხმოიარე ტიპის მაცვლის ტოტები იზრდება პირველი წლის განმავლობაში, ხოლო მოსავალს მეორე წელს იძლევა.

პირველი წლის ტოტებზე მსხმოიარე ტიპის მაცვალი ნაყოფს იმავე წლის ტოტების ზედა ნაწილში აგვისტოდან ოქტომბრის ჩათვლით ისხამს. ამ ტიპის მაცვალს ნაყოფის მოცემა მეორე წლის ყლორტების ქვედა ნაწილში ივნისისა და ივლისის პერიოდშიც შეუძლია.

დარგვის სქემები და პლანტაციის გაშენება

მაცვლის დარგვის სქემა და რიგებს შორის რეკომენდებული მანძილი განსხვავებულია მაცვლის ტიპისა და ფორმირების მეთოდების მიხედვით. გაშენების ოპტიმალური სქემაა:

სწორმდგომი ჯიშებისთვის: 2,5 - 3,3 მ. X 0,6-1,0 მ.

ნახევრად სწორმდგომი ჯიშებისთვის: 2,5 - 3,3 მ. X 1,2 - 1,5 მ.

მხვიარა ჯიშებისთვის: 2,5 - 3 მ. X 1,2 - 1,5 მ.

მაცვლის რიგის სიგანე უნდა შენარჩუნდეს 60-90 სმ-ის ფარგლებში, ხოლო ვეგეტატიური ამონაყარი, რომელიც ვითარდება მცენარეების რიგის სიგანის 90 სმ-ზე, გარეთ

უნდა მოიჭრას. გარდა ამისა, უნდა მოცილდეს დაზიანებული, გამხმარი ან სუსტი ღეროები.

გაშენებისათვის ნაკვეთი კარგად უნდა მომზადდეს:

ნიადაგი უნდა იყოს კარგად დამუშავებული - მოხნული და დაფარცხული.

აუცილებელია ნაკვეთის სარეველებისაგან წინასწარი გასუფთავება, რადგან გაშენების შემდეგ სარეველების სიჭარბე დიდ სირთულეებს ქმნის და ამცირებს მოსავლიანობას.

მაცვლის გაშენების ოპტიმალური პერიოდია გვიანი შემოდგომა (სავეგეტაციო პერიოდის დამთავრებიდან ცინვების დაწყებამდე) ან გვიანი ზამთარსა და ადრე გაზაფხულის პერიოდი (თებერვალი - აპრილის დასაწყისი).

დარგვა და ჯიშები

დარგვისას ნერგის ფესვთა სისტემა კარგად უნდა გაიშალოს ნიადაგში. ნერგი ირგება 2-3 სმ-ით უფრო ღრმად, ვიდრე სანერგეში იზრდებოდა. დარგვისას ფესვების გარშემო ნიადაგი კარგად უნდა დაიტკეპნოს, შემდეგ კი, საფუძვლიანად მოიწყას. დარგვის შემდეგ მცენარე გადაიტრება 10 -15 სმ-ის სიმაღლეზე. დახურულ ფესვთა სისტემიანი ნერგები არ მოკლდება.

საქართველოში მსხვილნაყოფა მაცვლის ჯიშების შემოტანა გასული საუკუნის 90-იანი წლებიდან დაიწყო. სამრეწველო გამოცდის მიზნით პერსპექტიულია მაცვლის შემდეგი ჯიშები:

სწორმდგომი ჯიშები - არაპაპო, ნავაპო, აპაჩი, კაიოვა (ეკლიანი).

ნახევრად სწორმდგომი ჯიშები - ჩესტერი, ტრიპლ ქრაუნი ბლეკ სატინი, ლოხ ნესი, ტორნ ფრი.

მხვიარა ჯიშები - მარიონი, ბლეკ დაიმონდი.

მაცვლის აღნიშნული ჯიშების უმეტესობა თვითდამ-ტვერავია. ქვემოთ მოცემულია 2 ჯიშის მოკლე აღწერა:

ჩესტერი - ამერიკული (ილინოისის სასელექციო პროგრამა) ჯიშია, გამოყვანილია 1985 წელს. ის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული მაცვლის ჯიშია ჩრდილო ამერიკაში. საქართველოში 2005 წელს შემოიტანეს. მცენარე საშუალო ან ძლიერი ზრდის, საშუალო-საგვიანო სიმწიფის ჯიშია (გურჯაანის პირობებში მწიფდება ივნისის დასასრულისთვის). ხასიათდება მსხვილი ნაყოფებით და კარგი საგემოვნო თვისებებით. სრულ სიმწიფემდე ცუდად იკრიფება, გამძლეა ზაფხულის სიცხეების მიმართ.

ტრიპლ ქრაუნი (სამმაგი გვირგვინი) - ამერიკული (ბელტსვილის სასელექციო პროგრამა) ჯიშია. საქართველოში 2005 წელს შემოიტანეს. მცენარე ძლიერი ზრდის, საშუალო-საგვიანო სიმწიფის ჯიშია. ხასიათდება მსხვილი ტკბილი ნაყოფებით, ადვილად იკრიფება, გამძლეა ზაფხულის სიცხეების მიმართ.

მცენარეთა გასხვლა, ფორმირება და განოყიერება

მაცვლის ფესვთა სისტემა მრავალი წლის განმავლობაში ცოცხლობს. თუმცა, მისი პროდუქტიული ნაწილები მხოლოდ 2 წლის განმავლობაში ცოცხლობენ. შესაბამისად, საჭიროა მათი ყოველწლიურად შეცვლა ახალი ამონაყარით. მცენარის შიგნით ღეროების ოპტიმალური სიმჭიდროვის შენარჩუნებისთვის, აუცილებელია ამონაყარების მუდმივად გასხვლა და გამეჩხვრება.

სწორმდგომი და ნახევრად სწორმდგომი მაცვლისთვის პირველ წელს შეირჩევა 6-7 ყველაზე ძლიერი ტოტი. იმავე წლის ახალი ტოტები უნდა გაისხლას მაშინ, როდესაც მათი სიმაღლე მიაღწევს დაახლოებით 1,4 - 1,6 მეტრს. გასხვლისას საჭიროა მოხდეს წვერების გასხვლა-გადაჭრა ყლორტის მერქნიან მონაკვეთამდე, წვეროდან დაახლოებით 10 სმ-ით დაბლა. ყლორტების წვერების გასხვლა ხელს უწყობს მეორადი გვერდითა ყლორტის ფორმირებას, რომელიც მომდევნო ზაფხულში ნაყოფს მოგვცემს. ყველა ორწლიანი, მოსავლის მომცემი ტოტი უნდა ამოიჭრას მოსავლის აღებიდან მალევე.

მცენარის განოყიერება ძალიან მნიშვნელოვანია მისი განვითარების, მოსავლიანობის და ნაყოფის ხარისხის ზრდისთვის. მაცვლის დარგვამდე საჭიროა ნიადაგის ანალიზის ჩატარება, რათა დადგინდეს ყველა მაცრო და მიკრო საკვები ნივთიერების შემცველობა და ნიადაგის Ph. განოყიერების სისტემის შემუშავება ხდება ნიადაგის ანალიზის მიხედვით. მაცვალი საკმაოდ მომთხოვნია აზოტითა და კალიუმით განოყიერების მიმართ.

მორწყვა და მცენარეთა დაცვა

მაცვლის პლანტაციაში აუცილებელია დაცული იყოს დროული და სათანადო მორწყვის რეჟიმი. მაცვალს ზედაპირული ფესვთა სისტემა აქვს და მისთვის მეტად სასარგებლოა ხშირი ზედაპირული მორწყვა. შესაბამისად, რეკომენდებულია წვეთოვანი მორწყვის შესაბამისი სისტემების გამოყენება.

მაცვალს აზიანებენ სხვადასხვა ტიპის მავნებლები, დაავადებები და ნემატოდები. პლანტაციაში სირთულეებს ქმნიან ტკიპები, თრიფსები, ბუგრები და მარწყვის ცხვირგრძელები. ასევე ნარგაობას აზიანებს დაავადებები - ანთრაქნოზი და ნაცარი. აღნიშნული მავნებელ-დაავადებების კონტროლისთვის გამოიყენება ფართო სპექტრის მცენარეთა დაცვის საშუალებები.

სარეველების კონტროლი და საყრდენი სისტემის მოწყობა

სარეველები ხელს უშლის მაცვლის ნარგავებს სინათლის, წყლის და ნიადაგიდან საკვები ნივთიერებების მიღებაში. გარდა ამისა, სარეველები ხელს უწყობენ მწერების და დაავადებების გამრავლებას-გავრცელებას, ამიტომ სარეველებთან ბრძოლა მეტად მნიშვნელოვანია.

რიგის სარეველებისგან დაცვის კარგი გზაა მცენარების გასწვრივ მულჩის ქსოვილის ან სხვა ორგანული ტიპის მულჩის გამოყენება. მაცვლის ნარგავებში უკვე ამოსული მარცვლოვანი სარეველები, შეიძლება ვაკონტროლოთ ქვემოთ ჩამოთვლილი რომელიმე ჰერბიციდის გამოყენებით: sethoxydim (ჰოსტი), fluazifop (ფიუზილადი), პანტერა, სტინგერი. აღნიშნული ჰერბიციდები სელექტიურია და არ აზიანებს მაცვლის ნარგავებს.

ყველა ტიპის მაცვლისთვის საჭიროა საყრდენი სისტემა. საყრდენი სისტემა ზრდის მოვლის ოპერაციების ეფექტურობა-ეფექტიანობას, ხელს უწყობს გასხვლის, მცენარეთა დაცვისა და მოსავლის აღების პროცესების განხორციელებას.

მაცვლის საყრდენის სისტემა უნდა მოეწყოს ნერგის დარგვისას, ან დარგვიდან მოკლე ხანში. საყრდენი სისტემა, როგორც წესი, შედგება 1,6 - 1,8 მეტრი სიმაღლის (მიწიდან) ხის ან ლითონის ბოძებისგან, რომლებიც განთავსებულია ყოველ 5-7 მეტრში. მავთულების მოწყობა ხდება 2 ან 3 იარუსად. ქვედა საყრდენი მავთულები უნდა მიემაგროს რიგის ბოძებს ნიადაგიდან 70 - 75 სმ-ზე. სამ მავთულიანი საყრდენი სისტემის შემთხვევაში, მავთულებს შორის მანძილი 50 - 60- სმ-ია. თითოეული რიგის ბოლოს საჭიროა უფრო მძლავრი ბოძების მოწყობა, რათა საყრდენი სისტემა მდგრადი იყოს.

კრეფა და მოსავლიანობა

ნაყოფის სიმწიფის ძირითადი მახასიათებელი მისი შეფერილობაა. მაცვლის კრეფა უნდა მოხდეს როდესაც ნაყოფები მთლიანად შავია. მაცვალი არ უნდა მოიკრიფოს, ვიდრე ცალკეული მარცვლები წითელი ან ალისფერია, ვინაიდან ისინი დაკრეფის შემდეგ არ გაშავდება. გარდა ამისა, ნაყოფში შაქრის შემცველობა არ იზრდება მოსავლის აღების შემდეგ შესაბამისად, მაცვალს არც არომატი და სიტკბო არ ექნება.

მაცვლის მოსავლიანობა დამოკიდებულია ნიადაგობრივ პირობებზე, მოვლის აგროტექნიკურ ღონისძიებებზე და ჯიშურ თავისებურებებზე. შესაბამისი მოვლის პირობებში, შესაძლებელია 1 ჰექტარზე საშუალოდ 7 - 9 ტონა მაცვლის მოსავლის აღება.

ფრინველის ხორცის წარმოების საინვესტიციო შესაძლებლობები

მეცხოველეობის სხვა დარგებთან შედარებით, მეფრინველეობა ხასიათდება წარმოების მცირე ციკლით. სასაქონლო სახეს მეხორცული მიმართულების ფრინველი აღწევს 2 თვის ასაკში, ხოლო მეკვერცხული ფრინველი კვერცხის დებას იწყებს 5 თვის ასაკიდან.

მეფრინველეობა საქართველოს ყველა რეგიონში თითქმის თანაბრად არის განვითარებული. საერთო წარმოებაში დიდია შინამეურნეობების წილი. ქათმის

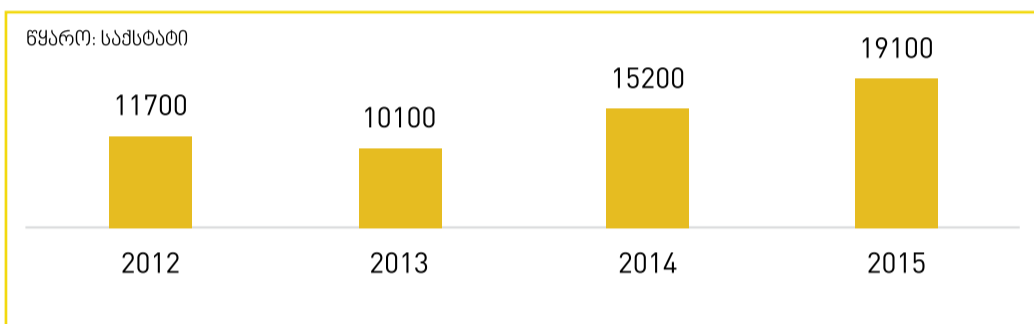
ხორცის ძირითადი მწარმოებელი რეგიონებია: სამეგრელო, იმერეთი, ქვემო ქართლი და კახეთი. ქათმის ადგილობრივი ჯიშები ნაკლებად პროდუქტიულია, მაგრამ გამოირჩევა გემური თვისებებით.

ქვეყანაში რამდენიმე მეხორცული მიმართულების მეფრინველეობის ფერმა ფუნქციონირებს, თუმცა ბაზარზე იმპორტირებული პროდუქციის სიჭარბეა.

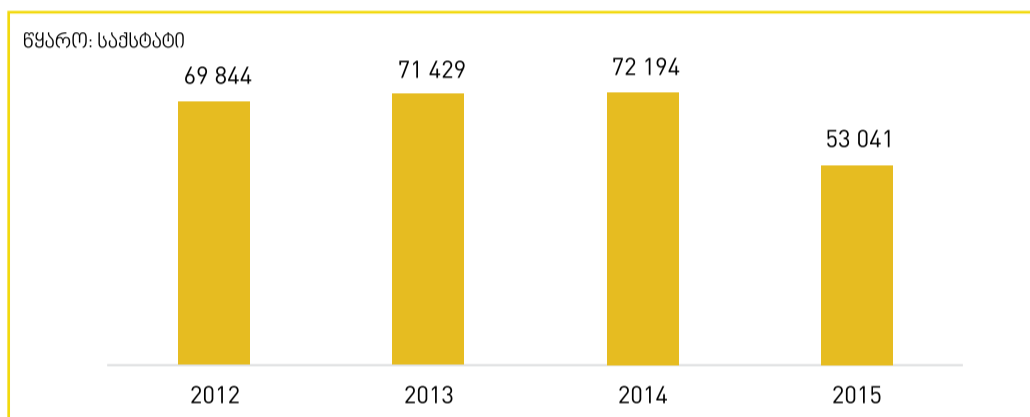
საინვესტიციო შესაძლებლობები:

- ვეტერინარული ღონისძიებების განხორციელება
- საკვების წარმოება
- კომბინირებული საკვებისთვის განკუთვნილი სასოფლო-სამეურნეო კულტურების წარმოება
- თანამედროვე ფრინველის (მეხორცული) ფერმების ჩამოყალიბება
- გადაამუშავებელი მოწყობილობების მიწოდება (ინკუბატორი და სხვა)
- პროდუქციის შესაფუთი მასალების წარმოება

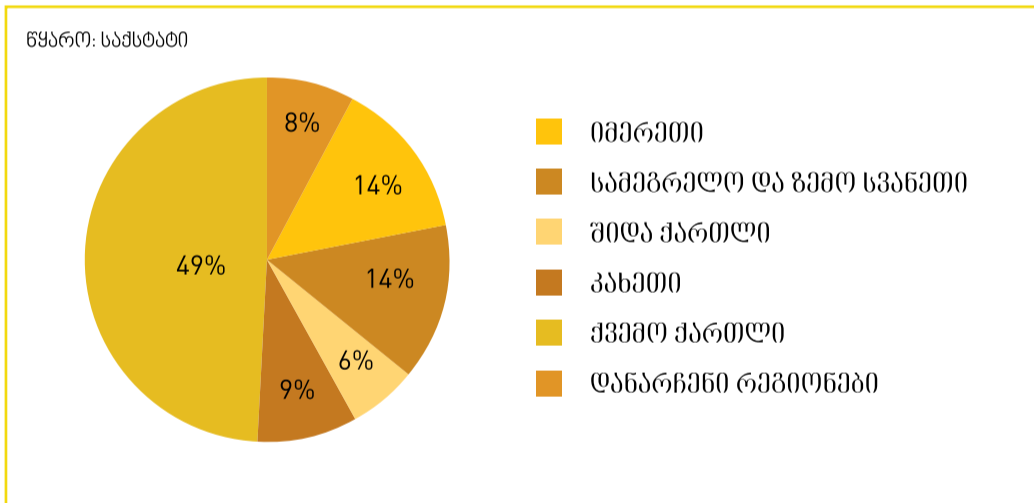
წარმოება წლების მიხედვით (ტონა)

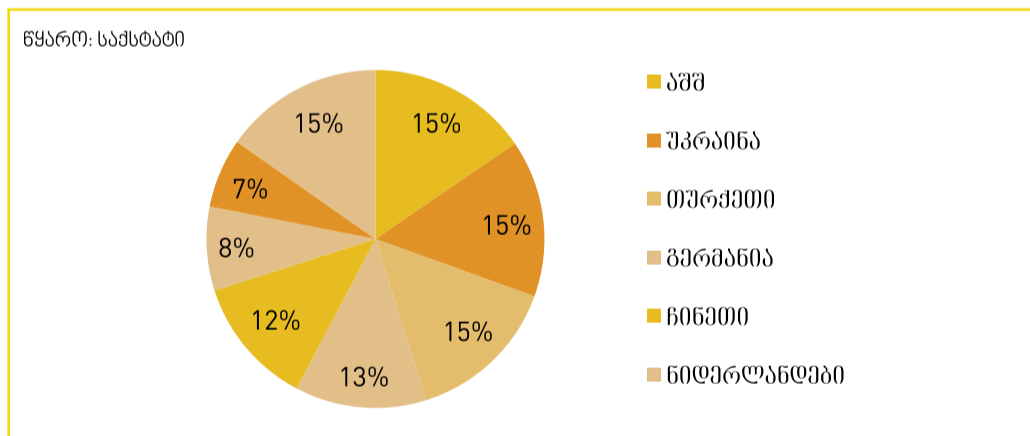
იმპორტი წლების მიხედვით (1000 აშშ დოლარი)

წარმოება რეგიონების მიხედვით (2015 წელი)

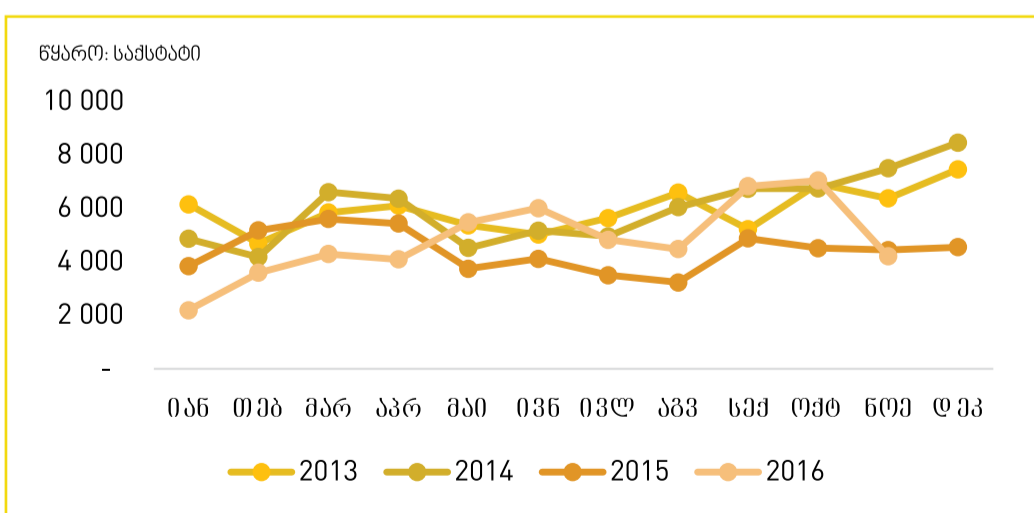

ძირითადი იმპორტიორი ქვეყნები (2015 წელი)

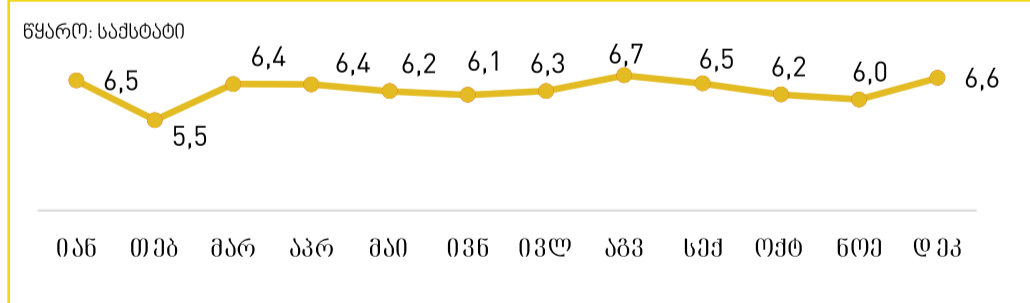

ბაზრები

იმპორტი თვეების მიხედვით (1000 აშშ დოლარი)

საბაზრო საბაზრო ფასები (ლარი/კგ) - 2016 წელი

წლიური მოხმარება ერთ სულ მოსახლეზე (3 წლის საშუალო)

ერთ სულ მოსახლეზე ფრინველის ხორცის წლიური მოხმარება შეადგენს 13 კგ-ს

საქართველოში მოსავლიანობის პროცენტული წილი სხვა ქვეყნების მოსავლიანობასთან მიმართებაში			
სომხეთი	აზერბაიჯანი	თურქეთი	ევროკავშირი
119%	105%	75%	79%

ფინანსური მაჩვენებლები	
ფრინველის (ქათმის) რაოდენობა (ფერმა)	10 000 ფრთა
საწყისი საინვესტიციო კაპიტალი	70 000 ლარი
უკუგების პერიოდი	მე-3 წელი
IRR (8 წელი)	37 %

2017

იანვარი

ორ.	2	9	16	23	30
სამ.	3	10	17	24	31
ოთხ.	4	11	18	25	
ხუთ.	5	12	19	26	
პარ.	6	13	20	27	
შბ.	7	14	21	28	
კვ.	1	8	15	22	29

თებერვალი

ორ.	6	13	20	27
სამ.	7	14	21	28
ოთხ.	1	8	15	22
ხუთ.	2	9	16	23
პარ.	3	10	17	24
შბ.	4	11	18	25
კვ.	5	12	19	26

მარტი

ორ.	6	13	20	27	
სამ.	7	14	21	28	
ოთხ.	1	8	15	22	29
ხუთ.	2	9	16	23	30
პარ.	3	10	17	24	31
შბ.	4	11	18	25	
კვ.	5	12	19	26	

აპრილი

ორ.	3	10	17	24	
სამ.	4	11	18	25	
ოთხ.	5	12	19	26	
ხუთ.	6	13	20	27	
პარ.	7	14	21	28	
შბ.	1	8	15	22	29
კვ.	2	9	16	23	30

მაისი

ორ.	1	8	15	22	29
სამ.	2	9	16	23	30
ოთხ.	3	10	17	24	31
ხუთ.	4	11	18	25	
პარ.	5	12	19	26	
შბ.	6	13	20	27	
კვ.	7	14	21	28	

ივნისი

ორ.	5	12	19	26	
სამ.	6	13	20	27	
ოთხ.	7	14	21	28	
ხუთ.	1	8	15	22	29
პარ.	2	9	16	23	30
შბ.	3	10	17	24	
კვ.	4	11	18	25	

ივლისი

ორ.	3	10	17	24	31
სამ.	4	11	18	25	
ოთხ.	5	12	19	26	
ხუთ.	6	13	20	27	
პარ.	7	14	21	28	
შბ.	1	8	15	22	29
კვ.	2	9	16	23	30

აგვისტო

ორ.	7	14	21	28	
სამ.	1	8	15	22	29
ოთხ.	2	9	16	23	30
ხუთ.	3	10	17	24	31
პარ.	4	11	18	25	
შბ.	5	12	19	26	
კვ.	6	13	20	27	

სექტემბერი

ორ.	4	11	18	25	
სამ.	5	12	19	26	
ოთხ.	6	13	20	27	
ხუთ.	7	14	21	28	
პარ.	1	8	15	22	29
შბ.	2	9	16	23	30
კვ.	3	10	17	24	

ოქტომბერი

ორ.	2	9	16	23	30
სამ.	3	10	17	24	31
ოთხ.	4	11	18	25	
ხუთ.	5	12	19	26	
პარ.	6	13	20	27	
შბ.	7	14	21	28	
კვ.	1	8	15	22	29

ნოემბერი

ორ.	6	13	20	27	
სამ.	7	14	21	28	
ოთხ.	1	8	15	22	29
ხუთ.	2	9	16	23	30
პარ.	3	10	17	24	
შბ.	4	11	18	25	
კვ.	5	12	19	26	

დეკემბერი

ორ.	4	11	18	25	
სამ.	5	12	19	26	
ოთხ.	6	13	20	27	
ხუთ.	7	14	21	28	
პარ.	1	8	15	22	29
შბ.	2	9	16	23	30
კვ.	3	10	17	24	31